

บทที่ 4

ผลการวิจัย

กระบวนการดำเนินงานสู่การเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพ ของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้คือ

1. การวิเคราะห์บริบท (Context Analysis)
2. การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ โดยใช้ยุทธศาสตร์ การชี้แนะชี้นำ (Advocacy)
3. การตรวจสอบแนวคิด
4. การมองอนาคตเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์
5. การกำหนดนโยบาย
6. การกำหนดแผนงาน การจัดทำโครงการ

บริบทชุมชน

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ เป็นชุมชนหนึ่งในตำบลบ้านกร่าง ตำบลบ้านกร่างเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี

1. ประวัติ

1.1 อำเภอสรีประจันต์

ท้องที่อำเภอสรีประจันต์ เดิมเป็นท้องที่ของอำเภอท่าพี่เลี้ยง (อำเภอเมืองสุพรรณบุรี) รวมกับอำเภอนางบวช (อำเภอสามชูก) เพราะอาณาเขตของสองอำเภอนี้กว้างใหญ่ จึงตัดแบ่งท้องที่ ของอำเภอท่าพี่เลี้ยงตอนเหนือ (ตำบลมดแดงในปัจจุบัน) กับเนื้อที่ตอนใต้ ของอำเภอนางบวช (สามชุก) รวมตั้งเป็นอำเภอสรีประจันต์ ในราว ร.ศ. 120 (พ.ศ. 2444) ชื่อของอำเภอสรีประจันต์ สันนิษฐานว่าน่าจะเอามาจากชื่อของหมู่บ้าน “ศรีจัน” ซึ่งเป็นชื่อที่ปรากฏในนิราศสุนทรภู่ เมื่อครั้งเดินทางมาหาแร่ธาตุและยาอายุวัฒนะ ที่เมืองสุพรรณบุรี พ.ศ. 2379

อำเภอสรีประจันต์ ตั้งอยู่ตอนกลางของจังหวัดสุพรรณบุรี ลักษณะของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ประเภทดินเป็นดินร่วนเหมาะแก่การทำนา และการเพาะปลูก มีแม่น้ำสุพรรณ (ท่าจีน) ไหลผ่านจากทิศเหนือจนถึงทิศใต้ของอำเภอสรีประจันต์ เป็นระยะทางยาวประมาณ 16 กิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 9 ตำบล คือตำบลศรีประจันต์ ตำบลบางงาม ตำบลมดแดง ตำบลคอนปู้

ตำบลปลายนา ตำบลวังห้ว ตำบลบ้านกร่าง ตำบลวังยาง และตำบลวังน้ำซับ ซึ่งตำบลบ้านกร่าง เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอ ซึ่งมี 6 หมู่บ้าน รวมทั้งหมู่บ้านโพธิ์ศรีเจริญด้วย

1.2 ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ

จากบันทึกของหมู่บ้าน ซึ่งแพทย์ประจำตำบล นายชูป พลเสน ได้บันทึกไว้ จากการสอบถามคนรุ่นเก่าที่พอจะเชื่อถือได้ และจากการสอบถามคนเฒ่าคนแก่ ของผู้วิจัยเองทำให้ทราบได้ว่าในอดีต บ้านโพธิ์ศรีเจริญ ชื่อว่าบ้านคงดาป้อม เป็นที่ดอน และเป็นป่ารก ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด มีลำรางน้ำขังไม่แห้งยาวเหนือจรดใต้หมู่บ้าน ยาวประมาณ 1,500 เมตร และคนที่มาอยู่ที่นี่เป็นคนแรกชื่อ นายป้อม ไม่ทราบนามสกุลมีถิ่นกำเนิดอยู่ที่บ้านยางขาติม สาเหตุที่นายป้อมและญาติมาอาศัยอยู่ที่นี่ก็เพราะถึงหน้าน้ำมากหมู่บ้านยางขาติมน้ำท่วม วั ว ควาย ไม่มีที่อยู่อาศัย จึงได้อพยพ วั ว ควาย มาอาศัยอยู่ชั่วคราว พอถึงฤดูน้ำลดก็ไล่ วั ว ควายกลับไปอยู่อาศัยที่เดิม ทำเช่นนี้ทุกปีเลยคิดตั้งบ้านเรือนอยู่ที่นี่ ซึ่งสร้างบ้านง่าย ๆ อยู่โดยใช้ไม้ที่มีอยู่มากมายในป่า หลังคามุงแฝกเพราะมีดงแฝกเยอะ พอมาอยู่ก็ได้จับจองที่ทำมาหากินคนละไม้ก็ไร่ โดยการถางป่า ต่อมา มีชาวยางขาติม อพยพตามมาอีกหลายครอบครัว จนชาวบ้านเรียกหมู่บ้านแห่งนี้ว่า บ้านคงดาป้อม เพราะนายป้อมเป็นผู้ที่มาอยู่ก่อนนั่นเอง จากบันทึกจนถึงปัจจุบันหมู่บ้านแห่งนี้มีอายุราว 110 ปี เมื่อประชาชนมาอยู่กันหลายสิบครอบครัว พื้นที่แห่งนี้ก็กลายเป็นที่ไร่นาเตียนกว้างมากขึ้น ป่าค่อย ๆ หดไป เพราะต่างคนต่างจับจองที่ดินเป็นของตนเองใครขยันมากก็จับจองที่ได้มาก ซึ่งส่วนใหญ่ พี่น้องกันก็จะถางป่าใกล้ ๆ กันเพื่อจะได้มีที่ใกล้ ๆ กันเมื่อทางราชการเห็นว่าหมู่บ้านแห่งนี้ มีประชาชนอยู่หลายสิบครอบครัว ได้จัดตั้งแบ่งอาณาเขตหมู่บ้าน และให้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2457 จนถึงปัจจุบันมีผู้ใหญ่บ้านทั้งหมด 7 คน เมื่อครั้ง นายศรี พลายนะหาร เป็นผู้ใหญ่บ้านได้ร่วมกันชักชวน ชาวบ้านสร้างวัดขึ้นในหมู่บ้านชื่อวัดโพธิ์ศรีเจริญ ซึ่งเรียกตามชื่อบุคคลที่เป็นกำลังสำคัญ ในการสร้างวัด หมู่บ้านจึงได้เปลี่ยนชื่อเรียกตามชื่อวัดว่า หมู่บ้านโพธิ์ศรีเจริญ มาจนถึงปัจจุบันนี้

2. ลักษณะของชุมชนทางด้านกายภาพ

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านโพธิ์ศรีเจริญ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ลึกเข้าไปประมาณ 1 กิโลเมตร จากถนนศรีประจันต์ – คอนเจดีย์ อยู่ห่างตัวอำเภอศรีประจันต์ 6 กิโลเมตร พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม การตั้งบ้านเรือนมีลักษณะเป็นแนวยาวตามสองฟากถนน แบ่งเป็น 2 กลุ่มบ้าน

1) บ้านคงดาป้อม เป็นกลุ่มบ้านดั้งเดิมของหมู่บ้าน มีบ้านอยู่รวมกันเป็นหมู่ใหญ่ ซึ่งแต่เดิมใช้ชื่อของหมู่บ้านตามชื่อของ ตาป้อม ที่เข้ามาถางป่าในบริเวณนี้เป็นที่อยู่อาศัย และทำ

กินเป็นคนแรก ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น บ้านโพธิ์ศรีเจริญ ตามชื่อวัด ลักษณะการปลูกบ้านเรือนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีพื้นที่ ทำการเกษตรอยู่รอบ ๆ บริเวณกลุ่มบ้านเรือน

2) บ้านหนองกลับ เป็นกลุ่มบ้านที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็นกลุ่มบ้านที่คนในหมู่บ้านที่แยกจากครอบครัวเดิมไปสร้างบ้านเรือน ปลูกบ้าน ตามแนวยาวของถนนมีบางบ้านที่อยู่กระจายออกจากกลุ่มบ้านตามที่ทำกินของแต่ละคน

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ เป็นหมู่บ้านหนึ่งใน 6 หมู่บ้านของ ตำบลบ้านกร่าง อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก ของที่ว่าการอำเภอศรีประจันต์ มีพื้นที่ทั้งหมด 2,200 ไร่ แยกเป็นพื้นที่อยู่อาศัย 400 ไร่ เป็นพื้นที่สำหรับการเกษตร 1,800 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 4	ตำบลบ้านกร่าง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 5	ตำบลบางงาม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 2	ตำบลบ้านกร่าง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่ที่ 6	ตำบลบางงาม

ลักษณะที่อยู่อาศัย ในอดีตชาวบ้านสร้างบ้านด้วย ไม้ชั้นเดียวได้ถุนสูง บ้านสมัยใหม่สำหรับคนที่มิฐานะปานกลาง ก็นิยมสร้างบ้าน 2 ชั้น โดยชั้นบนเป็นไม้ ชั้นล่างเป็นปูน ส่วนครอบครัวที่ขยายออกจากครอบครัวใหญ่ ก็จะนิยมสร้างบ้านปูนชั้นเดียว บ้านเรือนส่วนใหญ่จะไม่มีรั้วกั้นอาณาเขตของบ้าน นอกจากบ้านสมัยใหม่หรือครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะก็จะนิยมกันรั้วบ้าน

แหล่งน้ำชาวโพธิ์ศรีเจริญ ใช้น้ำประปาของหมู่บ้านส่วนน้ำดื่มจะคั้นน้ำฝนโดยรองน้ำฝนใส่โอ่ง เก็บไว้กินบางบ้านต้องซื้อน้ำกิน ส่วนน้ำที่ใช้ในการทำเกษตร มาจากคลองส่งน้ำชลประทานโดยส่งผ่านตามเหมืองน้ำ ซึ่งจุดผ่านที่นาของแต่ละคนพอถึงฤดูทำนาชาวบ้านก็ต้องช่วยกัน ขุดลอกเหมืองน้ำเพื่อให้มีน้ำไหลถึงที่ทำการเกษตรอย่างทั่วถึง โดยส่งตัวแทนบ้านละ 1 คน เฉพาะคนที่ทำนามีเหมืองน้ำไหลผ่านไปถ้าบ้านไหนไม่ไปลอกก็ต้องจ่ายเงินเพื่อซื้อของเลี้ยงคนที่ไปขุดลอกเหมืองเป็นการตอบแทน จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ชาวโพธิ์ศรีเจริญ มีน้ำกินน้ำใช้ตลอดทั้งปี

2.2 ที่ดิน คุณภาพของดินที่ใช้ทำการเกษตร

ดิน ของหมู่บ้านโพธิ์ศรีเจริญ มีพื้นที่ทั้งหมด 2,200 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทางการเกษตร 1,800 ไร่ การศึกษาเรื่องดินได้จำแนกการศึกษาเป็น 2 ลักษณะคือคุณภาพของดิน และการใช้ประโยชน์จากดิน

1) คุณภาพของดินจากพื้นที่ทำกินทั้งหมด 1,800 ไร่ เป็นดินที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตร แต่ในปัจจุบันชาวบ้านทำนาเพียงอย่างเดียว ปีละ 3 ครั้ง ไม่มีการปลูกพืชหมุนเวียนชนิดอื่นเลย ส่งผลให้ธาตุอาหารในดินเริ่มน้อยลง ต้องใส่ปุ๋ยบำรุงดินในปริมาณเพิ่มขึ้นส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นไปด้วย

2) การใช้ประโยชน์จากที่ดิน ชาวโพธิ์ศรีเจริญส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีพื้นที่ทำกิน 1,800 ไร่ ใช้ที่ดินสำหรับการทำนามากที่สุด รองลงมาก็ใช้ทำสวน เช่น สวนมะม่วง สวนต้นไม้ ดอกไม้ ชาวบ้านส่วนใหญ่มิที่ทำการเป็นของตนเอง แต่จะมีจำนวนครอบครัวละไม่กี่ไร่ บางครอบครัว ต้องเช่าที่ดินทำกินเพิ่มเติมจากของตนเอง

2.3 ปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

2.3.1 ถนน มีถนนเชื่อมโยง ถึงหมู่บ้านปู่เจ้า หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกร่าง หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกร่าง หมู่ที่ 5 บ้านนาป่า หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งหลวง ตำบลบางงาม สภาพถนนอยู่ในสภาพที่ดี เป็นถนนลาดยางและถนนคอนกรีต

2.3.2 ไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ทุกหลังคาเรือน ไฟฟ้าได้มาโดยชาวบ้านโพธิ์ศรีเจริญร่วมกันบริจาคเงินและ คณะกรรมการหมู่บ้านไปติดต่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ที่จังหวัดนครพนม ชุมชนจึงได้ไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา

2.3.3 น้ำประปา มีใช้เมื่อ ปี 2536 โดยกรมอนามัยเขต 7 ได้มาเจาะบ่อบาดาลให้ที่วัดโพธิ์ศรีเจริญ และต่อมาได้เริ่มก่อสร้าง วางท่อเมน และเริ่มเปิดให้ใช้น้ำ ทุกหลังคาเรือนใช้น้ำประปาของหมู่บ้าน มีเพียงส่วนน้อยที่ไปใช้ของหมู่บ้านอื่น เพราะอยู่ไกลชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญน้ำประปาส่งไปไม่ถึง

2.3.4 โทรศัพท์ มีโทรศัพท์ใช้เกือบทุกหลังคาเรือน โดยองค์การโทรศัพท์เข้ามาติดตั้งให้ เมื่อ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2537 โดยชาวบ้านเสียค่าติดตั้งขั้นต่ำบ้านละ 6,350 บาทซึ่งคิดตามระยะทางของบ้าน และต้องเสียค่าอุปกรณ์ภายในบ้านเอง เช่น ค่าเดินสายภายในบ้าน ค่าเครื่องโทรศัพท์ ภายในบริเวณหมู่บ้านไม่มีโทรศัพท์สาธารณะ

2.4 ประชากร (ข้อมูลจากสถานีอนามัยตำบลบ้านกร่างปี 2544) ในปัจจุบันชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญมีทั้งหมด 174 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 750 คน

ตาราง 1 จำแนกลักษณะจำนวนประชากรตามกลุ่มอายุ, เพศ

อายุ/เพศ	ชาย (คน)	หญิง (คน)
0-1 ปี	4	2
5-9 ปี	18	23
10-14 ปี	20	30
15-19 ปี	28	31
20-24 ปี	22	28
25-29 ปี	25	30
30-34 ปี	37	30
35-39 ปี	30	33
40-44 ปี	43	47
45-49 ปี	28	33
50-54 ปี	21	28
55-59 ปี	20	25
60-64 ปี	14	22
65-69 ปี	14	12
70-74 ปี	8	10
75 ปีขึ้นไป	10	24
รวม	342	408

3. ลักษณะของชุมชนทางด้านเศรษฐกิจ

3.1 อาชีพ

ในอดีตชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เพื่อการบริโภค หลังจากทำนาปีแล้วจะมีการปลูกแตงโม ปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสุกร ไก่ และโคพันธุ์ดี ต่อมาเมื่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไปสภาพการผลิตได้เปลี่ยนจากการผลิตเพื่อบริโภคไปเป็นการผลิตเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น ส่งผลให้ชาวนาต้องทำนาให้ได้ผลผลิตต่อไร่สูงขึ้นกว่าเดิม เพื่อจะได้นำเงินจากการขายข้าวมาเลี้ยงครอบครัว ทำให้มีการใช้ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืชเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ จากการสังเกต และการสัมภาษณ์ชาวนา ที่ทำนาทำให้ทราบว่าในการทำนาแต่ละครั้งจะใช้

ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืชในปริมาณมาก ในปัจจุบันทำนาปีละ 2-3 ครั้ง ถ้าไม่มีน้ำในคลองส่งน้ำชลประทาน ก็จะใช้น้ำบาดาลในการทำนา

นอกจากนี้ยังมีอาชีพอื่น ๆ เช่น การทำสวนมะม่วง สวนต้นไม้ รับจ้างทั่วไป รับเหมาก่อสร้าง รับจ้างทำนา ได้แก่ ไถนา ตีนา หว่านข้าว หว่านปุ๋ย ฉีดยาฆ่าแมลง เกี่ยวข้าว ค้าขาย ช่างซ่อม ช่างราชการ และเด็กวันหลังบางส่วนก็ทำงานที่กรุงเทพฯ

ในหมู่บ้าน มีร้านขายของเบ็ดเตล็ดที่ใช้ในชีวิตประจำวันจำนวน 4 ร้าน ร้านขายกล้วยเตี้ย และร้านขายข้าว 2 ร้าน ปั้นน้ำมันรายย่อย (ปั้นหลอด) 2 แห่ง ตู้ซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ 1 แห่ง ตู้ซ่อมรถเกี่ยวข้าว 1 แห่ง นอกจากนี้ยังมีรถบรรทุกกับข้าว ผัก หมู ไก่ ปลา และผลไม้สดเข้ามาขายในหมู่บ้านเกือบทุกวัน และทุกเย็นวันพฤหัสบดี จะมีตลาดนัดขายข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ และเครื่องใช้บริโภค ที่บ้านคอนตะกู ตำบลบางงาม ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากหมู่บ้าน จากการสังเกตพบว่าคนในชุมชน นิยมไปซื้อของที่ตลาดนัดกันมาก

3.2 สภาพการเงิน

สภาพการเงิน ของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ ส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อรายจ่าย จำแนกได้ดังตาราง

ตาราง 2 รายได้/ปี จำแนกเป็นรายครอบครัว

รายได้ประมาณ(บาท)/ปี	จำนวนครอบครัว
6,000	1
10,000	10
20,000	14
30,000	41
50,000	82
100,000	26
รวม	174

มีบางครอบครัวต้องกู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ เช่น ธนาคารการเกษตรและสหกรณ์ โดยมีอัตราดอกเบี้ย 1.5-2 บาท/เดือน หรือคนที่มิฐานะในชุมชน ในอัตราร้อยละ 1-2 บาท/เดือน สาเหตุที่ต้องกู้ยืมก็เพื่อลงทุนด้านการเกษตร

3.3 เทคโนโลยีที่ใช้สำหรับการประกอบอาชีพ

ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีเข้ามาแทนแรงงานคนในการทำนา เช่น รถไถนา เครื่องพ่นยาฆ่าแมลง และรถเกี่ยวข้าว ชาวนาที่อายุมาก หรือมีเงินพอจะจ้างคนในการทำนา ในแต่ละขั้นตอนนี้ก็จะจ้าง เพราะชาวนาส่วนใหญ่ไม่ค่อยซื้อเทคโนโลยีดังกล่าวไว้ใช้เป็นของตนเอง นอกจากมีไว้เพื่อรับจ้างด้วยโดยเฉพาะรถเกี่ยวข้าว มีรถรับจ้างในหมู่บ้านเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยว ทุกคนต้องไปจ้างรถเกี่ยวเพื่อเก็บเกี่ยว ซึ่งคิดค่าเกี่ยวอัตราไร่ละ 400 บาท

3.4 ผลผลิต

ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่จะเป็น ข้าว มะม่วง ต้นไม้ประดับ ข้าวเกษตรกรรมจะนำไปขายที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ที่สหกรณ์ หรือ ที่โรงสีบ้านคอนตะกู ตำบลบางงาม แล้วแต่ว่าบางคนจะเลือกนำไปขายที่ไหน แต่เกษตรกรรมจะเลือกนำข้าวไปขายที่ให้ราคาดี ส่วนมะม่วงจะมีพ่อค้ามารับซื้อถึงในสวน โดยวิธีการตกลงราคากันจนเป็นที่พอใจของเจ้าของสวน จึงตกลงยินยอมขาย และต้นไม้ประดับ นำไปขายที่ตลาดสวนจตุจักรที่กรุงเทพฯ และที่สวนนนทบุรี

3.5 แบบแผนการบริโภค

จากการสังเกตและสอบถามแม่บ้าน/ร้านขายของในหมู่บ้านทำให้ผู้วิจัยทราบว่า คนในชุมชนนิยมซื้ออาหารสดมาทำกินเองโดยจะนิยมซื้อผักและเนื้อสัตว์ได้แก่ เนื้อหมู เนื้อไก่ และเนื้อปลา จะไม่นิยมบริโภคเนื้อวัว ชาวบ้านต้องซื้อผักกินเนื่องจากในชุมชนไม่ได้ปลูกผักไว้กินเอง เพราะซื้อจะสะดวกกว่าปลูกกินเอง ราคาก็ไม่แพง ปลูกกินเองเสียเวลาในการทำงานอย่างอื่น จึงเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านต้องซื้อผักกิน โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านจะนิยมซื้อที่ร้านค้าในหมู่บ้าน หรือรถที่เข้ามาขายทุกวันยกเว้นในวันพฤหัสบดี หรือที่ตลาดนัดบ้านคอนตะกู ตำบลบางงาม ซึ่งมีทุกวันพฤหัสบดีจากการสังเกตพฤติกรรมกรรมการบริโภคของชาวบ้าน จากการร่วมรับประทานอาหาร และพูดคุยกับชาวบ้าน พบว่าชาวบ้านนิยมกิน อาหารที่ใส่กะทิมาก ๆ เนื้อสัตว์เยอะ ๆ ไม่ค่อยนิยมบริโภคผัก ถ้าบ้านไหนมีงานเวลาทำกับข้าวต้องใส่เนื้อสัตว์เยอะ ๆ ถ้าบ้านไหนใส่เนื้อสัตว์น้อยกว่า ผักจะถูกตำหนิว่าเป็นคนขี้เหนียว จัดงานทั้งที่ไม่ยอมลงทุนมัดแต่เสียดายเงิน ชาวบ้านที่มาร่วมงานก็จะเกิดความไม่พอใจ ส่วนขนมก็จะนิยมกินขนมหวานไทย ๆ โดยเฉพาะ ทองหยอด ฝอยทอง ขนมชั้น ข้าวเหนียวหน้าสัปปะเป็นต้น

4. ลักษณะของชุมชนทางด้านสังคม/วัฒนธรรม

4.1 การศึกษาและแหล่งข้อมูลข่าวสาร

เด็กรุ่นหลังส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาจากโรงเรียนกันทุกคน บางคนก็เลือกเรียนสายสามัญ บางคนก็เลือกเรียนสายอาชีพ ซึ่งแล้วแต่ความต้องการของแต่ละคนการศึกษาของ

เด็กรุ่นหลังส่วนใหญ่จะต้องเรียนจบปริญญาตรี หรือไม่ก็เทียบเท่า ส่วนคนในสมัยก่อนจะเรียนจบแค่ชั้นประถมศึกษา เรียนเพื่ออ่านออกเขียนได้ ก็ต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน ทำให้ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อ จากการพูดคุยกับยายกุหลาบ ยายกล่าวว่า “โอ๊ย ฉันอ่านเขียนหนังสือไม่ได้หรอก เพราะฉันไม่ได้เรียนหนังสือสมัยก่อนมันไม่มีโรงเรียน ให้เรียนเหมือนสมัยนี้ และพ่อแม่ก็จนมีลูกก็มากเลยต้องช่วยกันทำมาหากิน” ส่วนลุงโข่ง กล่าวว่า “ลุงพออ่านเขียนหนังสือได้บ้าง แต่ไม่ค่อยเก่ง เมื่อสมัยก่อนมันไม่มีโรงเรียนลุงต้องไปเรียนกับหลวงตาที่วัด ไม่มีใครบังคับก็เรียนบ้างไม่เรียนบ้าง พออ่านออกเขียนได้เท่านั้นแหละ สมัยก่อนไม่รู้จะเรียนไปทำไมไม่เหมือนสมัยนี้ที่ต้องแข่งกันเรียนให้สูงขึ้นไป”

ส่วนการศึกษานอกระบบ ชุมชนได้เรียนรู้จากหน่วยงานทางราชการต่าง ๆ เช่น

1) เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้จัดอบรมในเรื่องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพสุขภาพ การตรวจสุขภาพเบื้องต้น วัดความดัน ตรวจเบาหวาน จ่ายยาเบื้องต้นให้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุข และให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชน เช่น โรคเอดส์ ไข้เลือดออก อุบัติเหตุ โรคอุจจาระร่วง เบาหวาน ความดันโลหิตสูงฯลฯ

2) พัฒนาการ ให้ความรู้ในการส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มแม่บ้าน การพัฒนาชุมชน ในด้านต่าง ๆ การจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน

3) เจ้าหน้าที่เกษตร ได้แนะนำเกี่ยวกับด้านการเกษตร เช่น การปลูกพืช การป้องกันและการใช้ปุ๋ย และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีการจัดตั้งโรงเรียนเกษตรกร โดยมีเจ้าหน้าที่ของเกษตรมาสอนเรื่องการทำการเกษตร การปลูกพืช โดยใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้น้อยลง สอนทุกวันศุกร์ โดยแบ่งเรียนเป็นกลุ่ม ๆ กลุ่มละประมาณ 3-4 เดือน โดยวิทยากรของกระทรวงเกษตร

สำหรับการศึกษาตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ของชาวบ้านโพธิ์ศรีเจริญ นั้นเกิดขึ้นตลอดเวลา จากการดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ และโดยการพบปะพูดคุยทั้งกับคนในชุมชน และกับคนภายนอกชุมชน การเรียนรู้ตามกลุ่มอาชีพของตนเอง โดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และจากประสบการณ์การปฏิบัติจริง โดยทดลองปฏิบัติแก้ไข และพัฒนา นอกจากนั้นมีการแลกเปลี่ยนความคิด และการถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว เพื่อนบ้าน และญาติพี่น้องก็เป็นอีกส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

4.2 การสาธารณสุขและสภาวะอนามัย

ประชาชนในหมู่บ้านที่ศึกษาส่วนใหญ่ใช้บริการของสถานอนามัยตำบลบางงาม เนื่องจากอยู่ใกล้ชุมชนมากกว่าสถานอนามัยตำบลบ้านกร่าง ส่วนผู้ป่วยเรื้อรังที่ต้องรับยาเป็นประจำจะไปรับยาและการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลศรีประจันต์ จากการสอบถามทราบว่าผู้ป่วยที่ต้องไปตรวจและรับยารักษาโรคเบาหวาน ที่โรงพยาบาลต้องคน้ำ งดอาหาร และต้องเสียเวลา

คอยนาน เพราะจำนวนผู้ป่วยมีจำนวนมาก ส่วนในกลุ่มผู้ที่มีฐานะดีจะเลือกใช้บริการของคลินิกเอกชนและโรงพยาบาลเอกชนที่อยู่ในเมือง เนื่องจากสะดวก และรวดเร็วไม่ต้องคอยนาน

ในรอบปีที่ผ่านมา (2543) สถานะสุขภาพอนามัยของคนในชุมชนเป็นดังนี้ (ข้อมูลจากสถานีอนามัยตำบลบ้านกร่าง)

สาเหตุการป่วย 5 อันดับแรกของคนในชุมชน

- 1) โรคระบบทางเดินหายใจ
 - 2) โรคระบบกล้ามเนื้อและโครงร่าง
 - 3) โรคระบบย่อยอาหาร
 - 4) โรคระบบไหลเวียนโลหิต
 - 5) อุบัติเหตุจากการจราจรและผลที่ตามมา
- โรคเรื้อรังที่คนในชุมชนเป็นกันมาก 4 อันดับแรก

- 1) เบาหวาน
- 2) ความดันโลหิตสูง
- 3) หัวใจ
- 4) มะเร็ง

สาเหตุการตาย 5 อันดับแรกของคนในชุมชน

- 1) โรคชรา
- 2) หัวใจล้มเหลว
- 3) เส้นเลือดในสมองแตก
- 4) อุบัติเหตุ
- 5) มะเร็ง

นอกจากนี้ชาวบ้านบางส่วนยังนิยมการรักษาแผนโบราณอยู่ เช่นนำเด็กไปฝากยาเวลาเด็กมีอาการไม่สบายหรือการใช้ยาสมุนไพรรักษาโรคเรื้อรังต่าง ๆ การให้พระสะเดาะเคราะห์ผูกข้อมือ คัดน้ำมนต์ และการนวดแผนโบราณ

4.3 ความเชื่อและประเพณีท้องถิ่น

ชาวโพธิ์ศรีเจริญทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ มีวัดโพธิ์ศรีเจริญเป็นศูนย์รวมทางจิตใจ ปัจจุบันมีพระภิกษุสงฆ์จำพรรษาจำนวน 6 รูป ชาวโพธิ์ศรีเจริญเกือบทั้งหมดทำบุญ และประกอบพิธีกรรมที่วัดโพธิ์ศรีเจริญ มีส่วนหนึ่งที่ทำบุญ และประกอบพิธีกรรมที่วัดคงจีเหล็ก ตำบลวังหั่ว เนื่องจากบ้านอยู่ใกล้วัดคงจีเหล็ก

ชาวโพธิ์ศรีเจริญ ส่วนใหญ่มีความเชื่อทางศาสนา โดยสังเกตได้จากในวันสำคัญทางศาสนาชาวโพธิ์ศรีเจริญส่วนใหญ่จะไปทำบุญที่วัด ในส่วนของคนเฒ่าคนแก่ก็จะอยู่วัด เพื่อฟังธรรมรักษาศีล นอกจากความเชื่อทางศาสนาแล้ว ชาวบ้านยังมีความเชื่อถือในเรื่องศาลพระภูมิเจ้าที่ (จากการพูดคุยกับตาไปรหมอยกศาลพระภูมิ) โดยทุกบ้านถ้าสร้างบ้านใหม่ จะต้องทำการยกศาลพระภูมิเจ้าที่ ให้เจ้าที่อยู่เนื่องจากสมัยก่อนเจ้าที่อยู่อาศัยตามต้นไม้ใหญ่ แต่ในปัจจุบันคนตัดต้นไม้หมดทำให้เจ้าที่ไม่มีที่อยู่ถ้าไม่สร้างศาลพระภูมิเจ้าที่ให้อยู่ก็จะมาอาศัยอยู่ในบ้าน และรบกวนผู้อยู่อาศัยทำให้ต้องสร้างศาลให้อยู่ โดยการซื้อศาลมาแล้วให้คนที่มีความชำนาญ ในเรื่องของการขึ้นศาลส่วนใหญ่จะเป็นคนเฒ่าคนแก่มาทำพิธีเพื่อยกศาลโดยเจ้าของบ้านต้องเป็นผู้เตรียมของสำหรับพิธียกศาล ซึ่งมี หัวหมู เหล้า ไก่ เครื่องกระยาบวช ขนมต้มแดง ต้มขาว ผลไม้ กล้วยหวีงาม หมูนวลทอง มะพร้าวอ่อน เครื่องประดับประดา ซึ่งประกอบด้วยพวงมาลัย ผ้า 3 สี กระดาษเงิน กระดาษทอง หลังจากทำพิธียกศาลเจ้าแล้วในช่วงเดือน 6 หรือเดือน 9 ของทุกปีก็มีการขึ้นศาล ก็คือการนำของเช่น ไก่ หมู เหล้า กล้วย ไปกราบไหว้ศาล

นอกจากนี้ชาวโพธิ์ศรีเจริญ ยังมีความเชื่อในเรื่องของฤกษ์ ยาม เพราะจากการสอบถาม ตาไปร ซึ่งเป็นหมอแผนโบราณของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ ทราบว่าเวลามีงานแต่งงาน บวช งานขึ้นบ้านใหม่ หรือ การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน จะมีการให้หมอดูฤกษ์ยามให้ก่อนเพื่อความเป็นสิริมงคล

นอกจากนี้ชาวบ้านบางส่วนยังคงมีความเชื่อว่าเวลาเด็กไม่สบายหรือมีอาการนอนผวา ต้องพาเด็กไปผาดยา ที่หมอผาดยาซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนเฒ่าคนแก่โดยใช้ยาสมุนไพรแผนโบราณล้างเข้าไปปายในลำคอของเด็ก พอหลังจากที่เด็กผาดยาแล้วอาการของเด็กก็หายไป นอกจากความเชื่อของชุมชนดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าชาวบ้านยังมีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติกันสืบต่อมาหลายอย่างคือ

ในเดือนเมษายน ของทุกปีซึ่งถือว่าเป็นวันขึ้นปีใหม่ของไทย ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ มีการทำบุญสงกรานต์ตามประเพณี ฟังเทศน์ ฟังธรรม สรงน้ำพระ ในวันสรงน้ำพระ เรียกกันว่าวันรวมญาติ เนื่องจากในตอนเย็นก่อนจะถึงวันสรงน้ำพระ ชาวบ้านต้องนำอิฐของผู้ที่ล่วงลับไปแล้วไปรวมกันที่วัดพอดตอนเช้ามีพิธีทำบุญรวมญาติพอดตอนบ่ายก็มีพิธีสรงน้ำพระแล้ว มีการแห่รอบหมู่บ้านเรียไรเงินตามบ้านในหมู่บ้าน แล้วนำเงินที่ได้ไปซื้อของเข้าโรงครัวที่วัด ถ้ามีเงินเหลือก็ถวายวัด

การทำบุญเข้าพรรษา ในช่วงเข้าพรรษาวัดบ้านจะให้ความสำคัญกับการทำบุญมากกว่าในเทศกาลอื่น ๆ จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่าในช่วงเข้าพรรษา จะมีจำนวนคนทำบุญ

มากกว่าเทศกาลอื่น ๆ และในช่วงเข้าพรรษาคณะเผ่า คนแก่ที่มาทำบุญในช่วงเช้า ช่วงบ่ายอยู่วัดเพื่อฟังเทศน์ รักษาศีลทุกวันพระ ในช่วงเข้าพรรษา 3 เดือน

งานพิธีต่าง ๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ และงานศพ ชาวบ้านนิยมจัดงานดังกล่าว โดยใช้สถานที่ที่บ้านของตนเองในการจัดเตรียมของ ในแต่ละพิธีจะมีกระบวนการที่แตกต่างกันไป แต่ที่ขาดไม่ได้ก็คือพิธีกรรมทางศาสนาต้องนิมนต์พระส่วนใหญ่จะเป็นพระที่วัดโพธิ์ศรีเจริญ นอกจากงานศพจะมีการนิมนต์พระจากวัดใกล้เคียงมาร่วมพิธีด้วยเนื่องจากจำนวนพระที่วัดโพธิ์ศรีเจริญมีไม่เพียงพอ ส่วนงานพิธีอื่น ๆ จะนิมนต์พระมาทำบุญเช้าหรือเพลแล้วแต่ความสะดวกของเจ้าภาพ และมีการจัดเตรียมอาหารคาวหวาน ไข่เลี้ยงพระ และแขกที่มาช่วยงาน ในตอนเย็นนิยมจัดเลี้ยงอาหารโต๊ะจีน และแจกการ์ดเชิญแขกให้มาร่วมงานมากมาย ยกเว้นงานศพที่ไม่มีการจัดเลี้ยงโต๊ะจีน และแจกการ์ดเชิญ แต่ชาวบ้านจะมาช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี ขนาดของงานขึ้นอยู่กับฐานะ และความต้องการของเจ้าภาพในการจัดงานแต่ละครั้งญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านจะมาช่วยกันจัดเตรียมข้าวของก่อนวันงาน 1-2 วัน แล้วแต่ขนาดของงานกลุ่มพ่อแม่บ้าน และวัยรุ่นผู้ชายก็จะช่วยกันขนของที่ต้องขอยืมจากวัด จัดเตรียมสถานที่ประดับประดาตกแต่งให้สวยงาม ส่วนกลุ่มแม่บ้านก็จะช่วยกันเตรียมเรื่องอาหารการกิน และข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต้องใช้

5. ลักษณะความสัมพันธ์

5.1 ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ

คนในชุมชน บ้านโพธิ์ศรีเจริญส่วนใหญ่จะมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษเดียวกัน หรือเกี่ยวดองกันโดยการแต่งงานกัน ในชุมชนจะมีนามสกุลเดียวกันอยู่หลายนามสกุลตระกูลใหญ่ ๆ ในชุมชนได้แก่ ชาวบ้านกร่าง และ ผิวแดง ส่วนคนที่ย้ายเข้ามาจากชุมชนอื่น จะเข้ามาอยู่อาศัยในชุมชน เนื่องจากย้ายตามแฟนหรือมาอยู่กับลูกกับหลาน ดังนั้นประชาชนในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญจึงเป็นเครือญาติเดียวกันเกือบทั้งหมดคนรุ่นก่อนจึงมีการถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ลูกหลานสืบต่อมาจนกระทั่งถึงในปัจจุบันโดยเฉพาะ การประกอบอาชีพทางการเกษตร การปลูกสร้างบ้านเรือนของชุมชน จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ลูก ๆ จะปลูกบ้านในบริเวณเดียวกับพ่อแม่ เพื่อความสะดวกในการดูแลซึ่งกันและกันทำให้ประชาชนในชุมชนไปมาหาสู่ติดต่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี โดยสังเกตได้จากประชาชนในชุมชนมีการจับกลุ่มคุยกันที่ร้านค้าในช่วงเช้าก่อนไปทำนา และช่วงบ่าย และเย็นหลังจากกลับจากการทำนา ส่วนกลุ่มเด็กและวัยรุ่นบางกลุ่มจับกลุ่มเล่นกีฬา เช่น ฟุตบอล แบดมินตัน และ ตระกร้อ บางกลุ่มจับกลุ่มคุยกัน ในช่วงเย็น แต่ในการจับกลุ่มดังกล่าวเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้น จะจับกลุ่มใหญ่ในชุมชนที่ก็ในรูปแบบของการร่วมพิธีกรรมในงานประเพณี งานบุญต่าง ๆ คนในชุมชน

ให้ความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอย่างดี จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าเวลาบ้านใดมีงานทุกบ้านในชุมชนอย่างน้อยบ้านละ 1 คน ต้องมาช่วยงาน เช่น แม่บ้านมาช่วยกันทำกลบข้าว ผู้ชายช่วยจนถึงวัยทำงานมาช่วยในเรื่องการจัดสถานที่ ส่วนผู้สูงอายุจะเป็นที่ปรึกษาในเรื่องพิธีการต่าง ๆ นอกจากนี้เวลาเจ็บป่วยจะไปเยี่ยมเยียนตามบ้านกัน จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า บ้านเรือนส่วนใหญ่ในชุมชนไม่มีรั้วกันในบริเวณบ้านของตนเอง สามารถเดินไปมาหาสู่ติดต่อกันได้อย่างสะดวก แต่มีเพียงไม่กี่บ้านที่กั้นรั้วส่วนใหญ่เป็นบ้านคนที่มีฐานะดีหรือบ้านสมัยใหม่ที่มีฐานะดี แต่ไม่ได้ปิดประตูรั้วหน้าบ้าน ในตอนกลางวันจะเปิดไว้ตลอดเวลา

5.2 ความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ๆ

บ้านโพธิ์ศรีเจริญอยู่ห่างจากชุมชนอื่นไม่ไกลมาก มีเส้นทางเชื่อมโยงติดต่อกับหลายชุมชน เช่น หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านกร่าง และหมู่ที่ 2 ตำบลบ้านกร่าง หมู่ที่ 5 บ้านนาป่า หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งหลวง ของตำบลบางงาม การติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ จะเป็นในรูปของการประกอบอาชีพคือการไปรับจ้างที่ชุมชนอื่น เช่น การไปรับเหมาก่อสร้าง ไปรับจ้างไถนา หว่านข้าว ผลิตยากำจัดศัตรูพืช และการติดต่อกับชุมชนอื่นอีกรูปแบบหนึ่งก็คือการติดต่อกันตามระบบเครือญาติ ยังมีการไปมาหาสู่กันไปร่วมงาน เวลาถึงงานสำคัญ เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ

สำหรับเด็กนักเรียนที่ต้องไปเรียนตามในตัวเมืองตัวอำเภอหรือหมู่บ้านใกล้เคียง กลุ่มเด็กเหล่านี้ได้รับอิทธิพล จากเพื่อนในโรงเรียนในการดำเนินชีวิตประจำวัน นับตั้งแต่การกิน การแต่งตัว นอกจากนี้มีการติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียง ในรูปของการแข่งขันฟุตบอลของกลุ่มเยาวชนในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ กับชุมชนใกล้เคียง

5.3 ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ - ผู้ได้รับการอุปถัมภ์

ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ - ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ ระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเองส่วนใหญ่แล้วให้การอุปถัมภ์กันตามกลุ่มเครือญาติเดียวกันในคนที่มีความจำเป็นมากและไม่สามารถทำนาได้จะให้เช่าที่ทำนา จะให้เช่ากันในเครือญาติเดียวกันก่อนถ้าดูทำนาดูไหนทำยาก เช่น ต้องวิดน้ำเข้ามาบ่อมีโรคระบาดมาก ผู้อุปถัมภ์บางรายจะลดหย่อนค่าเช่านาให้ อีกกลุ่มคือกลุ่มแรงงานรับจ้างที่อยู่กับรถเกี่ยวข้าวเจ้าของรถเกี่ยวต้องอาศัยพึ่งพาถูกจ้างแบกข้าวของคนเอง เพื่อจะเกี่ยวข้าวได้เสร็จเร็วขึ้นในส่วนของลูกจ้างที่รับจ้างแบกข้าวที่เป็นผู้ได้รับอุปถัมภ์จากเจ้าของรถเกี่ยวข้าวมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่พึ่งพากับเจ้าของรถเกี่ยวในการที่จะได้มาซึ่งการทำงานซึ่งเป็นที่มาของค่าจ้างและการอุปถัมภ์ด้านอื่น ๆ เช่น การช่วยเหลือเรื่องเงินทองเวลาถูกจ้างเกิดขัดสน เช่นเดียวกับกลุ่มรับเหมาก่อสร้างที่นายจ้างผู้รับเหมาเป็นผู้ที่คอยอุปถัมภ์ลูกจ้างให้มีงานทำในขณะเดียวกันผู้ได้รับการอุปถัมภ์จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่พึ่งพาผู้รับเหมา ในการได้มาซึ่งงานที่ทำ และค่าจ้างรวมทั้งการอุปถัมภ์ด้านอื่น ๆ อีกเช่นกัน

ความสัมพันธ์ แบบอุปถัมภ์ – ผู้ได้รับการอุปถัมภ์ ระหว่างคนในชุมชนกับคนนอกชุมชนผู้ที่เป็นผู้อุปถัมภ์จากภายนอกชุมชนก็ได้แก่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภาจังหวัด ได้ให้การอุปถัมภ์ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญมาตลอด เป็นความสัมพันธ์ระหว่างคนสองฝ่ายที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภาจังหวัด จะได้รับความร่วมมือจากชาวโพธิ์ศรีเจริญเป็นอย่างดีในการขอความร่วมมือให้ชาวโพธิ์ศรีเจริญทำอะไร ชาวโพธิ์ศรีเจริญจะยินดีให้ความร่วมมือ และเต็มใจตลอดจนได้ทำชื่อเสียงให้กับ อำเภอศรีประจันต์ในการพัฒนาหมู่บ้าน ทางสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภาจังหวัด คอยให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนมาตลอด

6. ลักษณะทางด้านการเมืองการปกครอง

ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ มีการปกครองโดยผู้นำที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งในปัจจุบันได้แก่ กำนันบุญสืบ นาคใหม่ ได้รับเลือกเป็นกำนัน ของตำบลบ้านกว้างมาเป็นเวลา 1 ปี จากเดิมเคยเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 6 บ้านโพธิ์ศรีเจริญ ตั้งแต่ วันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2534 ปัจจุบันอายุ 57 ปี เป็นผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์มีความเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในการพัฒนาหมู่บ้านและการปฏิบัติหน้าที่ อุทิศเวลาของตนเองให้แก่ทางราชการอย่างจริงจัง เชื่อฟังผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด และเป็นที่เคารพศรัทธาของชาวบ้านในชุมชนมีการจัดระบบการปกครองในหมู่บ้าน เป็นไปตามรูปแบบที่ทางราชการกำหนด คือ ระบบคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านนี้ ได้แบ่งออกเป็น 8 ฝ่าย คือ

- 1) ฝ่ายปกครอง
- 2) ฝ่ายพัฒนาอาชีพ
- 3) ฝ่ายป้องกัน
- 4) ฝ่ายศาสนา
- 5) ฝ่ายสาธารณสุข
- 6) ฝ่ายกิจการคลัง
- 7) ฝ่ายสวัสดิการสังคม
- 8) ฝ่ายกิจกรรมสตรี

คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในการทำกิจกรรมของส่วนรวม และประสานงานการทำงานกับหมู่บ้าน และหน่วยงานอื่น ๆ

มีการแบ่งคุ้มบ้านออกเป็น จำนวน 10 คุ้ม โดยแบ่งตามซอยถนนในชุมชน โดยที่แต่ละคุ้มมีคณะกรรมการบริหารคุ้ม มีชื่อซอยดังนี้คือ

- 1) ขอยพระอาทิตย์
 - 2) ขอยแสงจันทร์
 - 3) ขอยดาวอังคาร
 - 4) ขอยพุทธรักษา
 - 5) ขอยพลุหัตทำดี
 - 6) ขอยดาวพระศุกร์
 - 7) ขอยเสาร์โพธิ์งาม
 - 8) ขอยการะเกตุ
 - 9) ขอยสุวรรณหงส์
 - 10) ขอยโพธิ์ทอง
7. ลักษณะขององค์กรที่เกี่ยวข้องในชุมชน

7.1 สถานีนอนามัยตำบลบ้านกร่าง

เป็นสถานีนอนามัยขนาดใหญ่ มีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีนอนามัยจำนวน 4 คน มีหัวหน้าสถานีนอนามัย พยาบาลวิชาชีพ เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชุมชน และ ทัดดาภิบาล สถานีนอนามัยตั้งอยู่ไกลจากชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ ทำให้ชาวบ้านไม่สะดวกในการที่จะไปรับบริการที่สถานีนอนามัยตำบลบ้านกร่าง จึงไม่นิยมไปรับบริการรักษาที่สถานีนอนามัยตำบลบ้านกร่าง แต่จะไปรับบริการที่สถานีนอนามัยตำบลบางงาม ซึ่งอยู่ใกล้กับชุมชนมากกว่า

7.2 โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีเจริญ

เมื่อปี พ.ศ. 2481 ชาวบ้านได้ขออนุญาตทางการเปิดโรงเรียนประถมศึกษาขึ้นชื่อว่าโรงเรียนวัดโพธิ์ศรีเจริญ เปิดสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2481 ถึงปี พ.ศ. 2542 ปัจจุบันยกเลิกแล้ว เพราะมีเด็กเรียนน้อย เนื่องจากความเจริญ และความเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในชุมชนที่นิยมส่งลูกไปเรียนโรงเรียนที่มีชื่อเสียง จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน กล่าวว่าเดี๋ยวนี้มีลูกน้อยบ้านละ 1-2 คน เท่านั้นบางบ้านไม่มีลูกเลยทำให้เด็กในชุมชนมีจำนวนน้อยลง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งทำให้ไม่มีเด็กนักเรียนในปัจจุบัน ชาวบ้านจึงต้องส่งลูกหลานไปเรียนที่โรงเรียนที่อยู่นอกชุมชน บางคนก็ส่งไปเรียนในตัวเมือง ในตัวอำเภอบ้าง ส่วนผู้ปกครองบางคนที่ไม่อยาก ให้ลูกไปเรียนไกลบ้านมากนัก ก็จะส่งลูกไปเรียนหนังสือที่โรงเรียนใกล้ ๆ ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ คือ โรงเรียนวัดคงขี้เหล็ก ตำบลวังห้ว ส่วนเด็กก่อนวัยเรียนผู้ปกครองบางคนจะเอาไปฝากที่ศูนย์เด็กเล็กวัดปู่เจ้า ตำบลบ้านกร่าง เนื่องจากอยู่บ้านไม่มีคนดูแล

7.3 องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกร่าง (อบต.)

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกร่าง (อบต.) ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มีอำนาจ และหน้าที่ในการพัฒนาตำบล ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น มีโครงสร้างการบริหารงาน ซึ่งประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้ คือ

1) มีสมาชิกสภา อบต. ได้รับเลือกตั้งจากประชาชน หมู่บ้านละ 2 คน ทั้งหมด 6 หมู่บ้าน รวมทั้งหมด 12 คน มีประธานสภา อบต. รองประธานสภา อบต. เลขา และผู้ช่วยเลขา สภา อบต. โดยการคัดเลือกขึ้นมาจากสมาชิกสภา อบต.

2) คณะกรรมการบริหาร อบต. คือสมาชิกสภา อบต. ซึ่งได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน แล้วเลือกขึ้นมาเป็นประธานกรรมการ ฝ่ายบริหาร และเลขา

3) พนักงานส่วนตำบลมีปลัด อบต. เป็นหัวหน้า โดยแบ่งส่วนงานออกเป็นสำนักงานปลัด อบต. ส่วนการคลัง และส่วนโยธา

คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับการเลือกตั้งขึ้นมาเป็นตัวแทนของชาวบ้านในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อช่วยออกความเห็น และนำปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนหาแนวทางการแก้ไขร่วมกับประชาชนในชุมชน แล้วนำเสนอต่อที่ประชุมสภา อบต. เพื่อที่จะหาข้อตกลงร่วมกัน เพื่อที่ว่าปัญหาใดมีความเร่งด่วน และความจำเป็นในการที่ต้องแก้ไขปัญหาก่อน ก็จะจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการแก้ไขปัญหาก่อน

7.4 โรงเรียนเกษตรกร

เป็นโรงเรียนที่สอนเกี่ยวกับเรื่องการเกษตร โดยใช้สถานที่ของศาลารวมใจในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ เป็นสถานที่ในการเรียนการสอน โดยนักวิชาการของกรมส่งเสริมการเกษตรมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการเกษตร การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การควบคุมสมดุลทางธรรมชาติ โดยวิธีให้ชาวบ้านจับตัวแมลงที่มีในนาข้าวมาทำการศึกษา และชี้แจงให้ชาวบ้านเข้าใจในระบบนิเวศวิทยาที่มีความสมดุลตามธรรมชาติอยู่แล้ว ไม่จำเป็นที่จะต้องให้สารกำจัดศัตรูพืชทุกครั้งไปการเรียน การสอนจะสอนทีละกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 20 คน โดยสอนในตอนเย็นวันศุกร์ แต่ละกลุ่มใช้เวลาประมาณ 4 เดือนในการเรียนรู้

7.5 ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.)

เป็นศูนย์ให้ข้อมูลข่าวสารด้านสาธารณสุข ตลอดจนเป็นสถานที่ขายยากองทุนยาของชุมชน ในปัจจุบันขายไม่ค่อยได้ เพราะประชาชนนิยมไปรับยาที่สถานีอนามัย หรือไปคลินิก ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ตั้งอยู่บริเวณบ้านของ น้ำตำรวจ ผิวแดง ซึ่งเป็นอาสาสมัคร

สาธารณสุข และเป็นแพทย์ประจำตำบลด้วย มีอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน จำนวน 5 คน ร่วมกันรับผิดชอบ ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุข ได้ผ่านการอบรมจากสาธารณสุขอำเภอมาแล้วทุกคน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนเปิดบริการทุกวัน ตั้งแต่ 8.00 น. - 17.00 น. โดยมีน้องของน้ำลำรวย ผิวแดง ซึ่งเปิดร้านขายของอยู่ข้าง ๆ ศูนย์เป็นคนช่วยขายยาให้

7.6 วัด

วัดโพธิ์ศรีเจริญเริ่มก่อสร้างเมื่อ พ.ศ. 2478 โดยมี นายศรี พลายละหาร ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านร่วมกับชาวบ้านอีกหลายคนช่วยกันสร้างวัดขึ้นมา และให้ชื่อว่า “วัดโพธิ์ศรีเจริญ” โดยตั้งชื่อตามบุคคลสำคัญที่เป็นกำลังสำคัญในการสร้างวัด มีการพัฒนาวัดมาเรื่อยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยความร่วมมือร่วมใจ ของชาวโพธิ์ศรีเจริญ ซึ่งช่วยกันไปตัดไม้ในป่า เพื่อนำมาสร้าง และพัฒนาวัด ในปัจจุบันวัดโพธิ์ศรีเจริญมีพระภิกษุจำพรรษาอยู่จำนวน 6 รูป ชาวบ้านโพธิ์ศรีเจริญ นับถือ และมีความศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างมาก เห็นได้จากการไปทำบุญที่วัด ประกอบพิธีกรรม ทางศาสนาอย่างสม่ำเสมอ ความศรัทธาในการทำบุญ เป็นประเพณีที่ได้มีการยึดถือ และปฏิบัติ สืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ โดยเฉพาะในช่วงวันสำคัญต่าง ๆ เช่น ในช่วงเข้าพรรษา 3 เดือน คนเฒ่าคนแก่จะอยู่วัชรศึกษาศีลฟังเทศน์ฟังธรรม และในตอนเช้าของแต่ละวันก็มีการตักบาตร เป็นประจำ

จากการสังเกต และสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ทราบว่าวัดยังคง เป็น ศูนย์รวมทางจิตใจของคนภายในชุมชน ยังเป็นที่ร่วมกิจกรรม ทางด้านประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ พระมีความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชนในแง่ของประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น งานแต่ง งาน บวช งานขึ้นบ้านใหม่ และงานศพ จะนิมนต์พระมาประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

8. ลักษณะของกลุ่ม/การรวมกลุ่มของชุมชน

ในหมู่บ้านมีกลุ่มต่าง ๆ หลายกลุ่ม เพื่อดำเนินกิจกรรมสาธารณประโยชน์ที่แตกต่าง กันออกไปแต่ทุกกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ จัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาชีวิต และความเป็นอยู่ทั้งของ ตนเองและชุมชนของตนเองให้ดีขึ้น การรวมกลุ่มของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญมี 2 ลักษณะ คือกลุ่มที่รัฐมีส่วนจัดตั้งขึ้น และกลุ่มที่ชาวบ้านรวมตัวกันเอง เพื่อทำกิจกรรมเกี่ยวกับอาชีพของตนเองจากการศึกษาข้อมูลของชุมชน พบว่าในชุมชนมีกลุ่ม และองค์กรต่าง ๆ ดังนี้

1) กลุ่มที่จัดตั้งโดยรัฐบาล

1.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

จัดตั้งขึ้นจากความต้องการของกระทรวงมหาดไทยกำหนดให้กำนันเป็น ประธาน และมีคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นคณะบริหารงานในชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านมี หน้าที่ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนประสานงานระหว่างประชาชนกับผู้นำของหมู่บ้านคอยแจ้ง

ข่าวสารต่าง ๆ แก่ประชาชน เมื่อได้รับงบประมาณในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านหรือเมื่อเกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้นภายในชุมชน จะมีการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยกลุ่มผู้นำจะร่วมกันปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็น ในการแก้ปัญหาาร่วมกัน คณะกรรมการหมู่บ้านจะได้มาจากการคัดเลือกของชาวบ้านเองผู้ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน จะเป็นบุคคลที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ ให้ความเคารพนับถือไว้วางใจขันท่างาน มีความซื่อสัตย์และเสียสละเวลา เพื่องานส่วนรวมได้เคยร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านหรืออาจมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับผู้นำและผู้ที่คัดเลือก

1.2 กลุ่มแม่บ้าน

ในอดีตกลุ่มนี้จัดตั้ง โดยเกษตรชื่อกลุ่มแม่บ้านเกษตร โดยรวมกลุ่มสตรีที่แต่งงานแล้ว รวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยเริ่มก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2525 ทางเกษตรได้มาสอนการทำขนม ยาสระผม สอนตัดผม ทำผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา พวงหรีด ดอกไม้จัน หมอนฟักทอง ซึ่งต่อมาก็ยกเลิกเนื่องจากทำแล้วขายไม่ได้ไม่มีตลาดรองรับ ต่อมาก็ได้รวมหุ้นกันทำดอกดาวเรืองขายได้กำไรมาประมาณ 3,700 บาท ก็เลยประชุมตกลงกันว่าจะนำเงินที่ได้นั้นมาให้สมาชิกกู้ยืม คิดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 1-1.5 บาท/เดือน ให้สมาชิกกู้จนได้เงินมาประมาณ 18,000 บาท กลุ่มเริ่มมีปัญหาว่าคนที่ต้องรับผิดชอบในการให้กู้ยืมมีเพียงคนเดียวคือรองประธาน และผู้ยืมไม่ต้องมีคนค้ำประกัน ทำให้ ผู้ที่รับผิดชอบไม่มั่นใจว่าให้กู้ไปแล้วจะได้คืน ตนเองก็ต้องรับผิดชอบคนเดียว เนื่องจากไม่กล้าทวงเพราะกลัวผิดใจกัน เนื่องจากทุกคนในชุมชนรู้จักคุ้นเคยกันดีเป็นเครือญาติเดียวกัน พอหลังจากเริ่มมีปัญหาที่เลยประชุมตกลงกันว่าจะนำเงินไปฝากธนาคาร ถิ่นดอกเบี้ยธนาคารดีกว่า ในปัจจุบันกลุ่มนี้มีเงินประมาณ 19,000 บาท มีสมาชิกเหลืออยู่ประมาณ 45 - 50 คน ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านยังคงอยู่แต่ไม่มีกิจกรรมการผลิตสิ่งของต่าง ๆ ออกมาเนื่องจากแม่บ้านไม่มีเวลาว่างเหมือนสมัยก่อน เพราะในปัจจุบันทำนากันปีละ 2-3 ครั้ง และไม่ยอมทำอะไรขาย เนื่องจากบทเรียนที่ผ่านมา ทำแล้วหาตลาดที่จะนำผลิตภัณฑ์ไปขายไม่ได้ แต่ในปัจจุบัน กลุ่มแม่บ้านก็ยังมีการรวมตัวกันเวลาว่างขอความร่วมมือจากหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น ไปช่วยวัดที่ฝังลูกนิมิตขายทอง ร่วมงานในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น งานวันแม่ วันเฉลิม งานต้อนรับข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบางครั้งก็จะขอความร่วมมือจากกลุ่มแม่บ้าน นอกจากนี้กลุ่มแม่บ้านยังได้รับความช่วยเหลือจาก สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ สมาชิกสภาจังหวัด

1.3 กลุ่มเยาวชนเกษตร

เริ่มก่อตั้ง โดยสำนักงานเกษตรอำเภอ ก่อตั้งพร้อมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรแต่กลุ่มเยาวชนจะเป็นเยาวชนที่ยังไม่ได้แต่งงาน มีอายุ 17-25 ปี ตอนตั้งในครั้งแรกได้ทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มแม่บ้านเกษตรแต่ต่อมาได้ยกเลิกกลุ่มเยาวชนไป เนื่องจากในหมู่บ้านไม่ค่อยมีเยาวชนเหลืออยู่ เนื่องจากไปเรียนและไปทำงานที่อื่นกันหมด ที่เหลืออยู่จำนวนน้อยกลุ่มก็เลยยกเลิกไป

1.4 กลุ่มสัจจะออมทรัพย์เพื่อสุขภาพ

จัดตั้งขึ้นมา เนื่องจากทางพัฒนาชุมชนเป็นผู้ที่ให้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นทางคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านสมัยนั้น ก็ได้เล็งเห็นว่ากลุ่มออมทรัพย์ ที่จัดตั้งกันในหมู่บ้านอื่น ๆ ไม่มีหมู่บ้านไหนที่ประสบความสำเร็จเลย ดังนั้นทางคณะกรรมการ จึงปรึกษากันว่าทางชุมชนจะไม่จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เหมือนหมู่บ้านอื่น แต่จะจัดตั้งกลุ่มสัจจะเพื่อสุขภาพ โดยการให้ชาวบ้านนำเงินมาออมปีละ 2 ครั้ง ครั้งละ 100 บาท วัตถุประสงค์ก็เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักเก็บออมและบริหารเงินเป็นผลพลอยได้ก็เพื่อให้ชาวบ้านที่ไม่มีเงินเวลาเจ็บป่วย ได้กู้ยืมไปรักษาก่อน แล้วนำมาส่งคืนโดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 1-1.5 บาท/เดือน ในสมัยนั้นยังไม่มีบัตรประกันสุขภาพ ของรัฐบาลใช้ในปัจจุบันกลุ่มนี้ได้ยกเลิกไป เนื่องจากมีปัญหาในเรื่องการส่งเงินคืนพอการดำเนินงานเริ่มมีปัญหา และชาวบ้านเริ่มรู้จักเก็บออม รู้จักนำเงินไปฝากที่ธนาคาร ทางคณะกรรมการก็เลยประชุมตกลงกันว่า จะนำเงินคืนให้สมาชิกทั้งต้นและดอกเบี้ย และกลุ่มออมทรัพย์สัจจะ เพื่อสุขภาพยกเลิกไป

1.5 กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์

กลุ่มนี้ ก่อตั้งจากความต้องการ ของกรมการพัฒนาชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ชาวบ้านได้รวมกลุ่มกันภายในชุมชน ของตนเองดำเนินการโดยสมาชิก ในชุมชนของตนเอง โดยที่ สมาชิกทุกคนต้องมีคุณธรรม 5 ประการ คือความซื่อสัตย์ต่อกัน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบร่วมกัน มีความเห็นอกเห็นใจกัน และมีความไว้วางใจกัน กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ นั้นมีคณะกรรมการทั้งหมด 3 คน มีกำนันเป็นประธาน กลุ่มปัจจุบันมีเงินทั้งหมด 104,178 บาท มีสมาชิก 66 คน ก่อตั้งขึ้นมาประมาณ 2 ปี เก็บหุ้นละ 50 บาท ส่วนใหญ่จะมีครบครวละ 1-2 หุ้น จะเก็บเงินทุกต้นเดือนจะเก็บวันไหนกำนันจะประกาศหอบกระจ่ายข่าวให้นำเงินมาให้ที่บ้านกำนัน ถ้าเลยกำหนดทางกำนันจะออกเงินไปให้ก่อน แล้วชาวบ้านก็นำมาให้ทีหลัง ใครไม่ประสงค์จะออมต่อไปก็ให้แจ้งกำนัน ทางกำนันจะเป็นคนไปถอนเงินมาคืนให้ กลุ่มนี้จะไม่บังคับการดำเนินงานที่ผ่านมาประมาณ 2 ปี ยังไม่มีปัญหาเรื่องการเก็บเงินไม่ได้หรือปัญหาอื่น ๆ ตอนนี้เก็บเงินฝากธนาคารไว้ยังไม่ได้มีการนำเงินมาทำอะไรถ้าจะนำเงินมาทำอะไรกำนันก็จะมีการเรียกประชุมสมาชิกกลุ่มอีกครั้งหนึ่ง

1.6 กลุ่มลานกีฬาด้านยาเสพติด

เป็นกลุ่มที่พัฒนา มาจากกลุ่มที่เป็นกลุ่มทางธรรมชาติ กล่าวคือเป็นการรวมกลุ่มของวัยรุ่นผู้ชายเล่นกีฬากันในตอนเย็น ที่สนามของโรงเรียน ซึ่งอยู่ในบริเวณวัดโพธิ์ศรีเจริญ เกิดการรวมตัวกัน เนื่องจากในช่วงปิดเทอมแล้วเยาวชนวัยรุ่นว่างงาน ไม่รู้จะทำอะไร เลยชวนกันมาเล่นฟุตบอลในตอนเย็น ต่อมาทางครูใหญ่โรงเรียนวัดโพธิ์ศรีเจริญ จัดทำโครงการลานกีฬา ด้านยาเสพติดขึ้น โดยให้การสนับสนุนด้านกีฬา ซึ่งกิจกรรมนี้ก็ประสบความสำเร็จมาก เพราะมีวัยรุ่นมาเล่นกีฬาในตอนเย็นจำนวนมากจนสามารถรวมตัวกันได้ จึงเรียไรเงินคนในชุมชนที่ยินดีจะให้ การสนับสนุนโดยเรียไรเงินมาได้ประมาณ 10,000 บาท เพื่อนำมาใช้จ่ายภายในกลุ่ม มีการไปแข่งขันกับทีมอื่นระหว่างหมู่บ้าน ทีมฟุตบอลของบ้านโพธิ์ศรีเจริญ ชนะเลิศได้ด้วยรางวัลมา 1 ครั้ง ต่อมาทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้สนับสนุนอุปกรณ์กีฬามา เช่น ลูกฟุตบอล ลูกตระกร้อ หลังจากนั้นพอโรงเรียนยุบไป ทางกลุ่มลานกีฬาด้านยาเสพติดก็ยกเลิกไป แต่ยังมีวัยรุ่นไปเล่นกีฬาในตอนเย็นกันอยู่ แต่ไม่ลึกลับเหมือนสมัยก่อน ในปัจจุบันถ้ามีการแข่งขันระหว่างหมู่บ้านทางกลุ่มก็ต้องช่วยกันออกเงินเองเพื่อจะไปแข่งขันกับทีมอื่นในบางครั้งก็จะมี ลูกจิต ซึ่งเคยลงสมัคร อบต. แต่ไม่ได้รับการคัดเลือกเลยหันมาสนับสนุนด้านกีฬา คอยช่วยหาสปอนเซอร์ให้แก่ทีมฟุตบอล จากการสังเกตในตอนเย็นของทุกวันจะมีวัยรุ่นมาเล่นเตะตระกร้อกัน จากการสอบถาม ทราบว่าถ้าวันไหนคนเยอะจะเล่นฟุตบอล ถ้าคนน้อยจะเล่นตระกร้อ และในขณะนี้กลุ่มเยาวชนเป็นการรวมตัวกันแบบธรรมชาติ มีการตั้งหัวหน้ากลุ่มโดยคนที่ได้รับเลือกจะเป็นวัยรุ่นที่อาวุโสกว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่มมีบุคลิกชอบสนุกสนาน คุยคลกตลกในในกลุ่มนับถือและชอบ จากการสอบถามเยาวชน ทราบว่ากลุ่มของพวกเขาจะมีสมาชิกกันอยู่ประมาณ 20 คน โดยนับจากคนที่มาเล่นกีฬาในตอนเย็น และในเวลาที่มีการแข่งขันฟุตบอลแล้วมาร่วมเล่น สมาชิกไม่มีการสมัครใครที่สนใจอยากเล่นก็มาเล่นได้ทุกคน

1.7 กลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)

เป็นกลุ่มที่ได้รับการคัดเลือกจากผู้นำชุมชน และชาวบ้านเพื่อให้เป็นตัวแทนของชุมชนเข้ารับการอบรมความรู้ ในด้านสาธารณสุขจากเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยในหมู่บ้านหนึ่งจะมี อสม. 5 คน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบเป็นละแวกบ้าน อสม. จะไม่มีเงินเดือนให้แต่จะได้รับสิทธิพิเศษโดยได้รับบัตรประกันสุขภาพคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวได้ไม่เกิน 5 คน รับการรักษาพยาบาลฟรี ในสถานพยาบาลของรัฐทั่วประเทศ อสม. มีบทบาทในการช่วยเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดความรู้ ในด้านสาธารณสุข การสำรวจข้อมูลทางด้านสาธารณสุข การนัดหมายติดตามเด็กมารับวัคซีน ฝากครรภ์ บทบาทของ อสม. ในปัจจุบันได้ลดบทบาทลงไปเนื่องจากความเจริญต่าง ๆ ซึ่งในอดีตเคยขายยา วดความดัน ตรวจคัดกรองเบาหวาน แต่ปัจจุบัน

ชาวบ้านนิยมไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล และคลินิกเอกชน เพราะการเดินทางสะดวก และรวดเร็ว ยาที่พอขายได้ ในศูนย์สาธารณะสุขมูลฐานจะเป็นยาลดไข้ แก้ไอเด็ก บทบาทของ อสม. คือคอยให้ความช่วยเหลือ ด้านการบริการสุขภาพเบื้องต้น ให้คำแนะนำ คำปรึกษาแก่ประชาชนในชุมชนตามความสามารถ และมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ในด้านสุขภาพอนามัยภายในกลุ่ม อสม. แนะนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับไปพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน และร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาสุขภาพอนามัย ภายในชุมชน เช่น การสำรวจหมู่บ้าน ตามกระบวนการความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.) การณรงค์ใช้เกลือดอก ด้านภัยยาเสพติด อุบัติเหตุ ฯลฯ นอกจากนี้ทางสถานีอนามัย จะมีการอบรมให้ความรู้แก่ อสม. เป็นประจำ เพื่อให้ อสม. มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เพื่อเป็นผู้นำในเรื่องสุขภาพอนามัยของชุมชนได้เป็นอย่างดี

1.8 กลุ่มเกษตรกร

กลุ่มนี้จัดตั้งโดยความต้องการของเกษตรกร โดยให้เกษตรกรทดลองก่อน 1 กลุ่ม สมาชิก 20 คน เพื่อจะทำนาขยายพันธุ์ข้าวปทุมธานี 1 ทางเกษตรกรนำพันธุ์ข้าว ปุ๋ยเคมี และยากำจัดศัตรูพืช มาให้ฟรี ให้ในกลุ่มไปบริหารจัดการกันเองว่าจะทำอย่างไรกลุ่มที่ตั้งขึ้น ได้จัดตั้ง ประชาน รองประชน และประชุมตกลงกันว่าจะนำ ข้าว ปุ๋ย และยาที่ได้รับมาขายให้สมาชิกในกลุ่มในราคาถูกเพื่อจะนำเงินที่ได้เข้ากลุ่ม ในตอนเย็นวันศุกร์จะมีเจ้าหน้าที่เกษตรมาสอนเรื่องการทำนา การใช้สารเคมีจากธรรมชาติ การควบคุมสมดุลธรรมชาติ โดยการจับแมลงเพื่อมาดูความสมดุลทางธรรมชาติ ถ้ามีแมลงที่เป็นศัตรูพืชยังมีปริมาณที่สมดุลกับแมลงที่ไม่ใช่แมลงศัตรูพืชแต่เป็นแมลงที่คอยกำจัดแมลงที่เป็นศัตรูพืช จะไม่ต้องฉีดยามาแมลงทำให้เกษตรกรลดต้นทุนในการผลิตลงได้มากโดยสมาชิกที่รวมกลุ่มจะเอาที่นาเข้าโครงการได้คนละ ประมาณ 10 ไร่ ถ้าชาวบ้านทำนาได้ผลผลิตที่ดีทางเกษตรจะรับซื้อ และจะให้พันธุ์ข้าว และปุ๋ย ฟรีไปเรื่อย ๆ จนข้าวพันธุ์ปทุมธานี 1 เพียงพอ แล้วนำพันธุ์ข้าวชนิดใหม่มาให้ปลูก จะทำให้กลุ่มเกษตรกรมีเงินเพิ่มในกลุ่ม และสามารถนำมาบริหารจัดการกันเองว่าจะเอาไปทำอะไรให้เป็นมติของกลุ่ม ต่อมาได้จัดตั้งกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นอีก 3 กลุ่ม การดำเนินการเหมือนกับในกลุ่มแรกผลผลิตที่ได้จากการทำนานั้นทางเกษตรจะรับซื้อในราคาประกัน ถ้าเป็นไปตามข้อตกลงของเกษตรกรกำหนด เช่นมีเมล็ดข้าวพันธุ์อื่นปนน้อยที่สุดคือใน 1,000 เมล็ดมีปนได้ 1 เมล็ด และก่อนที่จะหว่านข้าวจะต้องทำการหว่านถั่วเขียวก่อน เพื่อที่จะเรียกต้นข้าวที่ตกหล่นจากการเก็บเกี่ยว ให้ขึ้นมาพร้อมกับถั่วเขียวก่อน และอีกส่วนหนึ่ง เพื่อจะปรับปรุงให้ดินดีขึ้นการดำเนินงานในปัจจุบัน ยังมีประชาชนบางส่วนไม่เข้าใจวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม เพราะส่วนหนึ่งกลุ่มต้อง ทำตามคำสั่งของทางเกษตร บางส่วนทางกลุ่มสามารถตัดสินใจในการดำเนินการเองได้ เพราะกลุ่มเพิ่งเริ่มก่อตั้งได้ไม่นาน เลยทำให้ชาวบ้าน

บางส่วนยัง ไม่ค่อยเข้าใจเลยทำให้ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม ทำให้เกิดข้อโต้แย้งกันบ้างแต่ก็ต้องทำการชี้แจงกันให้เข้าใจ ถ้าใครไม่เข้าใจบางส่วนก็ถอนชื่อออกจากกลุ่มไปบ้าง ในส่วนที่เข้าใจ และเห็นด้วยก็รวมกลุ่มกันดำเนินงานต่อไป

2) กลุ่มไม่เป็นทางการ

2.1 กลุ่มหวานข้าว

จะจัดตั้งกันขึ้นมาเองเพื่อรวบรวมคนที่รับจ้างหวานข้าวกลุ่มจะมีจำนวนสมาชิกไม่ตายตัว ใครว่างก็จะไป เวลาใครมาจ้างจะติดต่อกับหัวหน้ากลุ่ม แล้วหัวหน้ากลุ่มจะบอกสมาชิกว่าพรุ่งนี้จะหวานข้าวใครบ้าง เพื่อสะดวกสำหรับผู้ว่าจ้างไม่ต้องไปติดต่อกับหลายคนที่ทำงานเสร็จเร็วขึ้นกว่าการว่าจ้างเพียงคนเดียว

2.2 กลุ่มนิตยาคำจัดศัตรูพืช

สมาชิกกลุ่มนิตยาคำจะต้องมีเครื่องสำหรับฉีดพ่นยาเป็นของตนเอง ลักษณะของการดำเนินงานการติดต่อกับว่าจ้างจะมีลักษณะเหมือนกับกลุ่มหวานข้าว

2.3 กลุ่มรถเกี่ยวข้าว

โดยเจ้าของรถเกี่ยว จะมีสมาชิกที่คอยรับจ้างแบกข้าว จากในนามาขึ้นรถเงินข้าวค่าจ้างจะแบ่งจากค่าจ้างเกี่ยวข้าว ซึ่งเจ้าของรถเกี่ยวเป็นคนจ่ายค่าแรงแก่คนแบกข้าวเอง รถเกี่ยว 1 คันจะมีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 10 คน สำหรับรับจ้างแบกข้าวสมาชิกจะมีทั้งเพศชาย และเพศหญิง ส่วนใหญ่จะเป็นเพศชายวัยแรงงาน ค่าแรงจะได้ขึ้นอยู่กับว่าวันหนึ่งจะเกี่ยวได้มากน้อยเท่าไร โดยค่าแบกจะหักจากค่าจ้างเกี่ยวไร่ละ 120 บาท ถ้ามีจำนวนคนแบกข้าวมาก จำนวนคนหารจะมากตามไปด้วย ในหมู่บ้านโพธิ์ศรีเจริญจะมีรถเกี่ยวข้าวอยู่หลายคัน รถเกี่ยวข้าวจะรับจ้างเกี่ยวทั้งในและนอกหมู่บ้านเป็นอีกกลุ่มอาชีพหนึ่งที่รายได้ดีในปัจจุบัน เพราะมีข้าวเกี่ยวตลอดทั้งปี

2.4 กลุ่มรับเหมาก่อสร้าง

กลุ่มนี้มีผู้ที่รับเหมาเป็นหัวหน้าช่างและจะมีผู้ช่วยช่างจะมีทั้งช่างปูน ช่างไม้ และคนหิ้วปูน เวลาใครมาว่าจ้างไปก่อสร้างทางหัวหน้า จะตามลูกน้อง และจะจ่ายค่าแรงเป็นรายวันไปใครไปทำมากได้มาก รับเหมาทั้งในและนอกชุมชน

การปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนด้านสุขภาพ

โดยใช้ยุทธศาสตร์ การชี้แนะชี้นำ (Advocacy) คือการนำ กลุ่มผู้นำ/กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน และกลุ่มเยาวชน ในชุมชน ตัวแทนกลุ่มละ 10 คน มาร่วมในเวทีเพื่อปรับแนวคิดด้านสุขภาพ และกระบวนการดำเนินงานเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพโดยจัดเวที 1 ครั้ง ใช้เวลาในการจัดเวที 2 วัน ซึ่งได้ผลจากการจัดเวทีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน ดังต่อไปนี้คือ

1. กิจกรรมการเรียนรู้ชุมชนร่วมกัน

1.1 การมองชุมชน เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน แล้วทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ระหว่างราชการ กับ ประชาชน มาทำงานให้สอดคล้องประสานกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องไม่เป็นเพียงผู้สั่งการ ต้องมาช่วยกันเพื่อการก้าวไปข้างหน้าอย่างพร้อม ๆ กัน ทั้งภาครัฐ และ ประชาชน เพื่อให้ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญเป็นชุมชนที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีความสุข โดยการนำ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ชุมชนมานำเสนอให้ชุมชนทราบ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ชุมชนได้เห็น การดำเนินงานของชุมชนที่ผ่านมาว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ประสบความสำเร็จได้อย่างไร สาเหตุจากอะไรบ้าง โดยนำเสนอให้เห็นถึง การจัดตั้งกลุ่มต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาในชุมชนที่ผ่านมา เป็นอย่างไรบ้าง โดยในชุมชนมีกลุ่มต่าง ๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้คือ กลุ่มเป็นทางการ และกลุ่ม ที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งประชาชนได้จัดตั้งขึ้นมาเองเพื่อประกอบอาชีพ

ผู้เข้าร่วมเวทีส่วนใหญ่ให้ความสนใจข้อมูล ที่ได้จากการมีส่วนร่วมในการพูดคุย กับวิทยากร เพราะวิทยากรจะเสนอแค่ชื่อกลุ่ม และจะให้ผู้เข้าร่วมเวที เถาเองว่ารายละเอียดแต่ละ กลุ่มเป็นอย่างไร ถ้าเป็นกลุ่มที่เป็นทางการผู้ที่ทำหน้าที่เล่าก็จะเป็น กำนัน หรือ หัวหน้า และ กรรมการกลุ่ม เพราะเป็นผู้ที่รู้เรื่องดีที่สุด ส่วนสมาชิกไม่ค่อยได้รับทราบ การดำเนินงานว่ามี รายละเอียดเป็นอย่างไร ส่วนกลุ่มจัดตั้งเพื่อการประกอบอาชีพจะมีหลายคนที่จะช่วยกันเล่าแต่ก็จะ มีบางกลุ่มที่จับกลุ่มคุยกันเอง ไม่ยอมเสนอความคิดเห็นต่อกลุ่มใหญ่ เพราะไม่กล้าแสดงความ คิดเห็นกลัวเรื่องที่พูดไปจะไม่ถูกต้อง ทางคณะวิทยากรจึงต้องกระจายไปนั่งตามจุดต่าง ๆ เพื่อ กระตุ้นให้เล่ากับกลุ่มใหญ่ และชี้แจงว่าคำตอบที่ทุกท่านตอบจะไม่มีคำตอบที่ผิดเพราะทุกท่านเป็น ผู้ที่ทราบข้อมูล กลุ่มเยาวชนไม่ค่อยได้มีส่วนร่วม เนื่องจากไม่ค่อยรู้เรื่องในชุมชน และยังคิดว่า เป็นเรื่องของผู้ใหญ่ ทางวิทยากรต้องพยายามกระตุ้นให้ทุกกลุ่ม ได้ร่วมพูดคุยกันและแสดงความ คิดเห็นออกมา

ผู้เข้าร่วมได้มองชุมชนร่วมกันว่าชุมชนในปัจจุบันมีสภาพเป็นอย่างไร มีอะไรอยู่ บ้างที่ดี ที่ไม่ดี ต้องแก้ไขปรับปรุง ชุมชนได้เห็นถึงสภาพของกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งโดยหน่วยงาน ภาครัฐ ในชุมชนว่ายังไม่มีการร่วมคิดร่วมทำ แต่ละกลุ่มยังแยกกันอยู่แยกกันดำเนินงานอย่างชัดเจน

ถึงแม้สมาชิกกลุ่มจะเป็นคนกลุ่มเดียวกันส่วนในกลุ่มที่จัดตั้งกันเองแบบไม่เป็นทางการจะมีการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง ทุกคนได้มีส่วนร่วม และสามารถที่จะรวมกลุ่มกันได้เองโดยสมาชิกในกลุ่มมีความคิดเห็นร่วมกันที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินการอะไรซักอย่าง เช่น หวานปุย หวานข้าว จิตยา รับเหมา เกี่ยวข้าว และการดำรงอยู่ของกลุ่ม มีความยั่งยืนกว่ากลุ่มจัดตั้ง

1.2 การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อการรู้จักภูมิหลังของแต่ละคน จะได้นำประสบการณ์ของแต่ละคนมาเป็นแบบแผนและบทเรียน ในการที่จะทำการพัฒนาชุมชนต่อไปและแต่ละคนในกลุ่มก็ได้เรียนรู้ประสบการณ์ของกันและกันผ่านการบอกเล่าจากปากของผู้เล่าเอง โดยแบ่งกลุ่มตามวันเกิด จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี ศุกร์ เสาร์ อาทิตย์ แบ่งเป็น 7 กลุ่ม และให้เล่าประสบการณ์ของตัวเองให้กลุ่มฟัง ประสบการณ์ของตัวเองชอบอะไร ไม่ชอบอะไร อยากเห็นชุมชนเป็นอย่างไร เพื่อเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของแต่ละคน ให้แต่ละคนในกลุ่มซึ่งจะมีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุคุยกัน โดยที่แต่ละคนเปลี่ยนกันเล่าประสบการณ์ในชีวิตของตนเอง ดังนี้

ในด้านนโยบายมีการพูดถึงนโยบาย 30 บาทจากประสบการณ์ของชุมชนที่ผ่านมาเริ่มไม่ไว้วางใจในนโยบายของรัฐที่กำหนดขึ้น เพราะพวกเขาไม่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงตามนโยบายที่กำหนดและประชาชนไม่ค่อยได้รับทราบข้อมูลในนโยบายที่กำหนดขึ้นมาและไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทำให้พวกเขาไม่มั่นใจในความเป็นธรรม และผลประโยชน์ที่จะตกแก่พวกเขา จะเห็นได้จากประชาชนไม่เชื่อใจในโครงการ 30 บาท ว่าจะจริงจัง จากคำกล่าวที่ว่า “ทำไมการรักษาระหว่างคนเบิกได้กับเบิกไม่ได้ถึงได้มีความแตกต่างกัน ถ้ามีการรักษาแบบ 30 บาท จะใช้ยาแบบไหน”

ในด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพดี จากประสบการณ์ของประชาชนในชุมชนมีการกล่าวถึงสิ่งแวดล้อมคือ อยากให้ชุมชนมีความสะอาด อยากให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านดี ไม่มีโจร ขโมย ปลอทยาเสพติด อยู่กันอย่างอยู่เย็นเป็นสุข

ในด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน ได้กล่าวถึงประสบการณ์ในอดีตที่ประชาชนให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้านจนเป็นหมู่บ้านพัฒนาดีเด่น จึงมีความต้องการที่อยากให้ชุมชนมีความสามัคคีกัน อยากตั้งทีมฟุตบอลของชุมชน อยากให้มีสหกรณ์ออมทรัพย์ เพื่อนำดอกผลมาใช้ในการบริหารหมู่บ้าน แสดงว่าชุมชนอยากที่จะพึ่งพิงตนเอง บริหารจัดการกันเองภายในชุมชนแต่ก็มีบางส่วนที่อยากให้รัฐเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุน เช่น ช่วยเรื่องราคาข้าว

ในด้านการพัฒนาทักษะส่วนบุคคล ประชาชนมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะทั้งในเรื่องการประกอบอาชีพ ชอบที่จะเรียนรู้ เพื่อนำไปสั่งสอนลูก หลานให้เป็นคนดีของสังคม เป็นอนาคตที่ดีของชาติ ชอบเที่ยวตามสถานที่ต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาชุมชนของตนเอง อยากให้ลูก

หลานได้เรียนสูง ๆ เพื่อกลับมาพัฒนาชุมชนของตนเอง อยากที่จะสั่งสอนลูก หลาน ให้มีศีลธรรม จริยธรรม ให้มากขึ้น ยังไม่มีการพูดถึงทักษะในเรื่องของการดูแลสุขภาพเพราะยังคิดว่าสุขภาพไม่ใช่เรื่องของพวกเขาแต่เป็นเรื่องของหมอ

ในด้านการปรับเปลี่ยนบริการทางด้านสุขภาพ ความต้องการที่จะปรับเปลี่ยน บริการทางด้านสุขภาพประชาชนยังมีความต้องการในด้านการได้รับการรักษาพยาบาลที่ดี อยากให้มีหมอดี ๆ มากกว่าการที่จะมีการป้องกันดูแล และส่งเสริมสุขภาพของตนเองก่อนที่จะป่วยให้มีการเจ็บป่วย ยังเอาสุขภาพของตนเองไปฝากไว้กับหมอ ฟังฟังหมอและโรงพยาบาลอยู่

จากการทำกิจกรรมนี้ หลายคนบอกว่าได้รู้เรื่องในสิ่งที่ตนไม่เคยได้รู้เลยว่าแต่ละคนชอบ หรือไม่ชอบอะไร เพราะจากที่เคยพบปะพูดคุยกันทุกวันก็จะไม่ได้ถามกันว่าชอบหรือไม่ชอบอะไร ส่วนใหญ่จะพูดคุยกันในเรื่องการทำมาหากินเสียเป็นส่วนใหญ่ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่ผ่านประสบการณ์มามากจะมีเรื่องเล่าเยอะจนวิทยากรประจำกลุ่ม ต้องขอเวลาให้คนอื่นเป็นผู้เล่าบ้าง ส่วนเยาวชนจะยังไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นมากนัก ทางวิทยากรต้องคอยกระตุ้นและเปิดโอกาสให้ได้แสดงความคิดเห็นออกมา บางกลุ่มไม่กล้าพูดคุยกันเพราะสมาชิกในกลุ่มประกอบด้วยกลุ่มคนที่หลากหลาย กละกันซึ่งไม่ใช่กลุ่มที่ตนเองเคยคุ้นเคยทางวิทยากรต้องคอยกระตุ้นให้มีคนเริ่มที่จะกล้าพูดคุยก่อนแล้วก็เริ่มที่จะกล้าพูดคุยกันตามมา จนสามารถที่จะสรุปออกมาเพื่อนำเสนอให้กลุ่มใหญ่ฟัง ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีความหลากหลายไม่เหมือนกัน ผู้เข้าร่วมเวทีแต่ละคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องราวของแต่ละคนว่ามีประสบการณ์อย่างไรกันบ้าง ทุกคนได้คิดได้พูดประสบการณ์ของตนเอง

1.3 การทำความเข้าใจชุมชน เพื่อที่จะร่วมกันมองปัจจุบัน ว่าชุมชนในขณะนี้เป็นอย่างไรร่วมกันวิเคราะห์ชุมชนโดยใช้ ทุกข์ (ปัญหา) สมุทัย (สาเหตุของปัญหา) นิโรธ (ความต้องการ) มรรค (แนวทางการแก้ไข) เพื่อนำไปสู่การวาดภาพในอนาคตร่วมกัน โดยให้นั่งเป็นรูปครึ่งวงกลมซ้อนกัน 2 วง ให้ทุกคนนั่งล้อมวงเป็นวงกลมแล้ว ร่วมกันวิเคราะห์ชุมชน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น บรรยายในตอนที่แรกจะไม่ค่อยมีคนที่ยกตัวอย่างต้องพยายามกระตุ้นโดยให้เริ่มพูดกันถึงปัญหาในชุมชนก่อน ผู้ที่เริ่มพูดจะเป็นกลุ่มผู้นำ/คณะกรรมการหมู่บ้านก่อน ทางสมาชิก พ่อบ้าน แม่บ้าน ก็จะเป็นฝ่ายเสริม ในกลุ่มผู้สูงอายุผู้ที่จะเป็นผู้พูดก็ได้แก่ กรรมการวัด ข้าราชการเกษียณอายุ และผู้นำการพัฒนาชุมชนมาตั้งแต่ในอดีต ส่วนกลุ่มเยาวชนก็จะนั่งรวมกันเป็นกลุ่มมีการพูดคุยปรึกษากันและส่งตัวแทนพูด

จากการวิเคราะห์ชุมชน โดยใช้วิธีสังคีติ ทุกข์ (ปัญหา) สมุทัย (สาเหตุ) นิโรธ (ความต้องการ) มรรค (วิธีการแก้ปัญหา) สรุปได้ตาม อุดตตาวา ดังนี้

1) ทุกข์ของชาวบ้าน (ปัญหา)

ปัญหาด้านนโยบาย พบว่า ประชาชน ยังไม่พอใจกับนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดมาสร้างปัญหาให้แก่ชุมชน อาทิ เช่น ลูกหลานเรียนจบมาแล้วไม่มีงานทำ ต้องใช้เส้นสาย สังคมขาดความยุติธรรม แก่งแย่งกัน โรงเรียนในชุมชนก็ถูกยุบไป ของใช้มีราคาแพงขึ้น ประชาชนยังมองว่าเป็นปัญหาจากนโยบายของรัฐ

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ปัญหาที่ชุมชนมองคือปัญหาที่เกิดจากการใช้ยาฆ่าแมลงมาก ซึ่งมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทั้งอากาศ น้ำ และพืชผลทางการเกษตร ส่วนสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เป็นปัญหาคือมีความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ปัญหาด้านความเข้มแข็งของชุมชน คือคนในชุมชนส่วนใหญ่ยังขาดความเสียสละ ไม่คิดถึงส่วนรวม และปัญหาที่เกิดจากชุมชนขาดความเข้มแข็ง เช่น คนรุ่นหนุ่มสาวออกไปทำงานนอกชุมชน ไม่ค่อยกลับมาพัฒนาชุมชน ขาดผลผลิตทางการเกษตรได้ในราคาถูก เพราะชุมชนไม่มีการรวมตัวกันต่อรองราคา การพัฒนาตามกระแสการพัฒนาของประเทศทำให้มีรายจ่ายเพิ่มสูงขึ้น และปัญหาคนยากจนอยากจะมีรายได้เนื่องจากการไม่รวมตัวช่วยกันแก้ปัญหาจึงทำให้มีคนยากจนในชุมชน

ปัญหาด้านการพัฒนาทักษะ คือ จากการขาดทักษะทำให้เกิดปัญหาโรคภัยไข้เจ็บในชุมชนโรคที่เป็นกันเอยะคือ โรคเบาหวาน บางคนไม่มีความรู้เรื่อง โรคเบาหวานว่าเกิดจากสาเหตุอะไร ยังนึกว่าโรคเบาหวานเกิดจากกรรมพันธุ์ ถ้าพ่อแม่เป็นลูกก็จะเป็นโรคเบาหวานด้วย

ปัญหาด้านการไม่ปรับเปลี่ยนบริการด้านสุขภาพ ประชาชนมองว่าบริการของโรงพยาบาลยังไม่ดีคือหมอมาทำงานสายเนื่องจากหมอทำงานส่วนตัวและปัญหาจากการไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของตนเอง คือปัญหาจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน

2) สมุทัย (สาเหตุของปัญหา)

ชุมชนมองว่าสาเหตุของปัญหาที่มีในชุมชนนั้นมาจากการที่ชาวบ้านขาดทักษะในเรื่องต่าง ๆ จนเป็นสาเหตุของปัญหาต่าง ๆ และชุมชนขาดความเข้มแข็งไม่สามารถรวมตัวกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดัง ๆ ได้ด้วยชุมชนเอง สาเหตุของปัญหา เช่น การขาดทักษะในการผลิตทำให้คุณภาพผลผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ใช้สารเคมีมากเกินไป ใช้ยาในสิ่งที่ไม่จำเป็นมากขึ้น ไม่คำนึงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) นิโรธ (ความต้องการ)

ชุมชนมีความต้องการในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้คือ อยากให้ลูกบ้าน/ ผู้นำเข้มแข็ง อยากให้มีโรงสีในหมู่บ้านไว้สีข้าวไว้กินเองที่เหลือก็นำไปขาย ต้องการที่จะลดช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนให้คนรวยช่วยเหลือคนจนในชุมชนให้มากขึ้น ให้ชุมชนพึ่งตนเอง ต่อรองกับรัฐได้ให้ชุมชนบริหารจัดการการเงินที่รัฐให้มาเองนอกจากนี้ยังมีความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐ อยากให้ลูกหลานสบายซึ่งเป็นความต้องการที่ยังต้องพึ่งพิงรัฐ แสดงถึงความอ่อนแอของชุมชน

ชุมชนมีความต้องการ ที่จะสร้างเสริมทักษะ คือให้โอกาสเด็กได้เรียนทั่วถึง และมีทุนสำหรับเด็กที่เรียนดี

ชุมชน มีความต้องการจะปรับเปลี่ยนบริการสุขภาพ จะเห็นได้จากประชาชน ยังต้องการการบริการที่ดีจากรัฐ ให้หมอทำงานตรงต่อเวลา พุดจาสุขภาพ บริการรักษาพยาบาลดี

4) มรรค (วิธีการแก้ปัญหา)

ชุมชนมีวิธีการแก้ปัญหที่เกิดขึ้น โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้คือ มีการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ใช้ระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ต้องร่วมกันศึกษาปัญหาของชุมชนเองและร่วมกันแก้ไข และหันกลับมาใช้เทคโนโลยีเดิม

1.4 การเชื่อมโยงปัญหา เพื่อให้ประชาชนได้มองเห็นตัวปัญหาที่แท้จริง เป็นการสรุปเพื่อให้มองเห็นชุมชนของตัวเองก่อนที่จะก้าวไปข้างหน้า ถ้าก้าวไปข้างหน้า ตามความเจริญไปเรื่อย โดยไม่ได้มองดูว่าปัจจุบันชุมชนเป็นอย่างไร ก็จะเป็นการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับชุมชน

โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมของประชาชน มาเขียนเชื่อมโยงให้เห็นว่าแต่ละปัญหามีความเชื่อมโยงกัน และชี้ให้ชุมชนได้เห็นถึงที่มาของปัญหา ในแต่ละปัญหา เริ่มจากปัญหาเศรษฐกิจคือปัญหาใหญ่เป็นตัวเริ่มต้นที่เป็นปัญหา เพราะว่าผลผลิตราคาต่ำบริโภคเกินความจำเป็นมีการใช้จ่ายเกินความจำเป็นรายจ่ายสูง เพราะความเจริญมาเร็วมีถนนหนทาง มีโทรทัศน์ ความเจริญที่เข้ามาอย่างรวดเร็วนี้ทำให้คนเห็นแก่ตัว ไม่เสียสละ เพราะต่างคนต่างทำมาหากินเพื่อความอยู่รอดเลยทำให้คนเห็นแก่ตัว ไม่เสียสละ เพื่อส่วนรวม แล้วในขณะที่เดียวกันคนรุ่นใหม่ก็ออกไปเรียนหนังสือนอกชุมชน แล้วไม่กลับเข้ามาในชุมชน ทำให้ชุมชนมีเหลืออยู่แต่คนสูงอายุ หมดกำลังที่จะพัฒนาชุมชนแล้วจะส่งผลให้ชุมชนนั้นล่มสลายได้ ที่คนหนุ่มสาวต้องออกไปนอกชุมชน เพราะพ่อแม่มีค่านิยมที่ต้องการให้ลูกเป็นข้าราชการ ต้องการให้เป็นพนักงานหรือลูกจ้างบริษัทมีรายได้ แต่ข้าราชการก็ไม่ดี ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มความสามารถ ต้องการความช่วยเหลือจากทางราชการก็ช่วยไม่ได้ ผลผลิตราคาตกต่ำ เพราะต้นทุนการผลิตสูง เพราะใช้เทคโนโลยีราคาแพง สมัยก่อนใช้วิธีการลงแขกแต่สมัยปัจจุบันต้องจ้างทั้งหมด ส่งผลให้

ต้นทุนรวมทั้ง ราคาปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ต้นทุนสูงรายได้น้อย เด็กบางคนไม่มีโอกาสได้เรียนต่อเพราะว่า ยากจน เด็กที่เรียนต่อพอจบมาก็ไม่มีงานทำเพราะไม่มีเส้น เพราะสังคมแบบเส้นสาย สังคมขาด ความยุติธรรม มีช่องว่างระหว่างคนรวยคนจนเยอะ เราต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่จากรัฐ เพราะเราจนแต่เจ้าหน้าที่ภาครัฐก็ช่วยเราไม่ได้ ใช้เทคโนโลยีราคาแพง ใช้ปุ๋ย และยาฆ่าแมลงมาก ทำให้สะสมในร่างกาย ตายผ่อนส่ง เป็นมะเร็งกันมาก นอกจากปัญหาสุขภาพกายแล้วก็ยังมีปัญหา สุขภาพจิต พอป่วยก็ไปโรงพยาบาล แต่ก็ไม่ได้รับบริการบริการที่ประทับใจเกิดความรู้สึกไม่ดีต่อหมอ บริการของโรงพยาบาลไม่ประทับใจ แต่ประชาชนก็ยังไม่ดูแลตัวเองเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพของ ตัวเองปล่อยให้ตัวเองเป็นโรค เช่น โรคเบาหวาน ความดัน เลยต้องการความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชนไม่ดูแลสุขภาพ มีวิถีชีวิตที่เสี่ยง จากปัญหาทั้งหมดที่ชาวบ้านคิดขึ้นมาทั้งหมดเป็นทุกข์ของชาวบ้านโพธิ์ศรีเจริญ

ภาพฝันของชุมชน ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญอยากได้อย่างไรบ้าง โดยการนำความต้องการของประชาชนไปเขียนให้เห็นเป็นภาพชุมชนในฝันของชุมชน อธิบายได้ดังนี้คือ

อยากให้กลุ่มต่างๆ เช่น หมอ พยาบาล ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง มีอบต. มี ลูกบ้านที่เข้มแข็งมีพระ ครู ทั้งหมดช่วยกันร่วมมือกัน อยากเห็นชุมชนมีโรงสีข้าวของตำบล เพื่อให้ เงินไหลเวียนอยู่ในชุมชน มีบ้านอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีการปลูกพืชผักสวนครัว ผลไม้ คนรวมกัน เป็นกองทุนหมู่บ้านเอาไว้ซื้อปุ๋ย การศึกษาของบุตรหลาน มีวัด มีพระ คอยเป็นที่พึ่งทางใจ มี โรงพยาบาลที่บริการดี มีโรงเรียนของชุมชนเอง มีทุนการศึกษา มีไร่นาสวนผสมแทนที่จะปลูกข้าว เพียงอย่างเดียวก็แบ่งที่นาเป็นปลูกข้าว ปลูกบ่อ ปลูกผักสวนครัว มีรั้วกินได้ มีการเลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ บ้านคนรวย คนจนอยู่ด้วยกันได้ช่วยเหลือกัน มีลานกีฬาด้านยาเสพติดสำหรับลูกหลานของชุมชน มีคลองส่งน้ำชลประทานที่มีน้ำเพียงพอตลอดปี

เป็นการสรุปเพื่อให้มองเห็นชุมชนของตัวเองก่อนที่จะก้าวไปข้างหน้า ถ้าก้าวไป ข้างหน้า ตามความเจริญไปเรื่อย โดยไม่ได้มองดูว่าปัจจุบันชุมชนเป็นอย่างไร ชุมชนก็จะมีแต่เสีย วิธีการ ทำให้หมู่บ้านเป็นเสมือนอย่างกับภาพในฝันต้องทำประชาคมตำบลให้เกิดในหมู่บ้านให้ได้ ประชาคมตำบลสร้างเกิดได้อย่างไร โดยให้ประชาชนร่วมกันหาวิธีการสร้างประชาคมให้เกิดขึ้น

2. กิจกรรมปรับความคิดและความเข้าใจเรื่องสุขภาพ

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเวทีทำความเข้าใจ ในปัญหาเรื่องสุขภาพ เปลี่ยนสัมมาทิฐิ ทางด้าน สุขภาพกันใหม่อย่ารอให้ป่วย ต้องมีการป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพก่อนที่จะมีการเจ็บป่วย ให้มีการ ฟังฟังตนเองเมื่อมีการเจ็บป่วยอย่าเอาชีวิตไปฝากไว้กับหมอ โดยให้เล่นเกมทายเรือเพื่อผ่อนคลาย ความเครียด และเพื่อเพิ่มความกระตือรือร้น ได้แบ่งกลุ่มตามกลุ่มที่เล่นเกม ได้ 10 กลุ่ม ให้แต่ละ กลุ่มพูดคุยกัน เรื่องโครงการ 30 บาท เป็นการเกริ่นก่อนที่จะนำสู่เรื่องสุขภาพ เพราะเป็นเรื่องที่

ชาวบ้านให้ความสนใจมากในตอนนี้ และวิทยากรตอบคำถามชี้แจงเรื่องโครงการ 30 บาท และทำความเข้าใจในเรื่องสุขภาพ คุณภาพชีวิต และเสนอยุทธวิธีในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนน่าอยู่ 5 ประการคือ

- 1) พัฒนาสุขภาพ เปลี่ยนสัมมาทิฐิ ทางด้านสุขภาพกันใหม่ อย่างขอให้ป่วย มีหลักประกันสุขภาพครอบคลุมทุกกลุ่ม
- 2) พัฒนาสิ่งแวดล้อมต้องไม่มีขยะ
- 3) พัฒนาสังคมของเราให้ดี ประเพณี วัฒนธรรมให้รักษาไว้
- 4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ถนน น้ำ ไฟฟ้า โทรศัพท์
- 5) สร้างเครือข่ายความร่วมมือ ในการพัฒนาชุมชน เครือข่ายความร่วมมือก็คือ กลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเชื่อมโยงกลุ่มต่าง ๆ ที่มีเข้าหากัน อย่างต่างคนต่างอยู่

ในช่วงเล่นเกมสเพื่อผ่อนคลาย ในกลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มพ่อบ้านจะไม่ชอบการเล่นเกมส์ จึงลุกออกจากกลุ่มไปนั่งดูอยู่ข้างนอก ทางวิทยากรต้องทำความเข้าใจและชี้แจง วัตถุประสงค์ของการเล่นเกมสให้เข้าใจแล้วถึงจะเข้ามาร่วมกลุ่มต่อ แต่ก็ยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการพูดคุยภายในกลุ่ม หรือซักถามจะพูดคุยและถกเถียงกันเองภายในกลุ่ม ในเรื่องโครงการ 30 บาท ส่งเสียงตั้งรบกวนการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มใหญ่ ทางวิทยากรต้องอนุญาตให้ พูดเรื่องโครงการ 30 บาท ให้กลุ่มใหญ่ฟัง เสียงจึงสงบลงบ้าง แต่ในกลุ่มพ่อบ้านเริ่มมีปฏิกิริยาไม่พอใจ ที่พวกเขาได้รับความรู้ไม่เต็มที่ที่มีตัวแทนของพ่อบ้าน ได้พูดว่า “ทำไมไม่ให้ความรู้แก่พวกเขาไปเลยแทนที่จะให้พวกเขาพูดคุยกันเอง และทำไมจะเขียนแผนก็ไม่เขียนไปเลยจะได้เสร็จเร็ว ๆ ” และในกลุ่มก็จะพูดเสริมกันว่า วิทยากรน่าจะแนะนำไปเลยว่าอยากให้พวกเขาทำอะไร พวกเขาบอกว่าเมื่อก่อนเขาเคยอบรมแต่นั่งฟังอย่างเดียว แล้วก็อบรมเสร็จเร็วไม่ต้องใช้เวลา ถึง 2 วัน อย่างนี้ ซึ่งทำให้พวกเขาเสียเวลา ดังนั้นเมื่อรวมกลุ่มใหญ่ทางวิทยากรต้องทำความเข้าใจถึงรูปแบบการจัดเวทีครั้งนี้ว่าทางวิทยากรไม่ได้มาสั่งให้ทางชุมชนต้องทำนั้น ทำนี้เหมือนสมัยก่อน แต่อยากให้ชุมชนซึ่งมีศักยภาพอยู่แล้วมีการเรียนรู้ และทำความเข้าใจร่วมกัน และรูปแบบการจัดเวทีจะไม่เหมือนการประชุมหรืออบรมสมัยก่อน ที่ให้นั่งฟังกันหลับบ้างตื่นบ้าง ทางวิทยากรก็ให้ความรู้ใส่เข้าไปอย่างเดียวโดยที่ทางชุมชน ไม่ได้มีส่วนร่วม พอเลิกประชุมเลิกอบรมก็ต่างคนต่างกลับบ้านไปแล้วก็ลืมในเรื่องที่อบรมหรือประชุมมา และการที่จะเขียนแผนเลยโดยที่แต่ละคนยังมีความเข้าใจไม่ตรงกัน แผนที่ได้ก็จะเป็นแผนในแบบเดิม ๆ ที่เน้นการพัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ที่รอความช่วยเหลือจากรัฐ ประชาชนไม่สามารถรวมตัวกันปฏิบัติตามแผนได้ เพราะแผนที่ออกมาไม่ใช่ความคิดความเข้าใจที่ตรงกันในเรื่องสุขภาพ ทางวิทยากรพยายามอธิบายให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจและเป็นการกระตุ้นให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จึงสามารถดำเนินการกระบวนการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ต่อไปได้

จากคำถามใน เรื่องโครงการ 30 บาท มีชาวบ้านสนใจ เป็นจำนวนมากมีคำถามในเรื่องโครงการ 30 บาทจำนวนมาก เนื่องจากชาวบ้านยังพึ่งพิงหมอ พึ่งพิงโรงพยาบาล ยังไม่คิดถึงเรื่องการป้องกันดูแล และส่งเสริมสุขภาพของตนเอง เพราะสนใจในเรื่องบริการการรักษาที่ได้รับจากโรงพยาบาล ดังคำพูดของกลุ่มหนึ่งที่ว่า “กลัวยาคุณภาพต่ำ ให้บริการไม่ดี จะให้การรักษาทุกโรคหรือไม่ แพทย์ผู้รักษาจะให้ การรักษาอย่างเต็มที่เหมือนโรงพยาบาลเอกชนหรือไม่” และ “ยาที่ได้รับจะจริงหรือเปล่า สามารถรักษาได้ทุกโรคหรือไม่” เป็นต้น

หลังจากดำเนินกิจกรรมแล้ว ชาวบ้านเข้าใจเรื่องสุขภาพมากขึ้น ได้รู้ศักยภาพของตนเองว่าสามารถป้องกันดูแลและส่งเสริมสุขภาพของตนเองได้ก่อนที่จะป่วยให้ตัวเองเจ็บป่วย เริ่มหันมาเห็นความสำคัญของการดูแลส่งเสริมสุขภาพแทนการพึ่งพิงหมอ พึ่งพิงโรงพยาบาลเพียงอย่างเดียว ต้องพึ่งพิงตนเองก่อน

3. การสร้างพลังอำนาจ

เป็นวิธีการในการตรวจสอบความร่วมมือ ร่วมใจ การมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน วิธีคิดในการทำงาน จากการใช้ของที่มีอยู่ให้เกิดแนวคิด แล้วเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ เพื่อให้ประชาชนได้เห็นถึงการพึ่งพาตนเอง แต่กิจกรรมการพึ่งพาตนเองนี้สามารถสะท้อนได้หลาย ๆ อย่างในสังคมนั้นรวมทั้งการตรวจสอบความเข้มแข็งของชุมชน ว่า

1) ในขณะที่ทรัพยากรมีจำกัด สิ่งของที่ประคองออกมาจากความคิดที่เกิด จากการสั่งสมประสบการณ์ เกิดจากการเรียนรู้จาก หมอ เพื่อน สื่อต่าง ๆ ผู้อาวุโส เป็นสิ่งสำคัญของชุมชนที่จะสามารถยืนอยู่ได้บนขาของตัวเอง เรียกว่าชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนนั้นต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา ถ้าชุมชนใดไม่มีการเรียนรู้ ชุมชนนั้นจะอ่อนแอ

2) สะท้อนถึง การสื่อสารความสัมพันธ์ สะท้อนให้เห็นว่าทุกคนต้องมีการติดต่อสื่อสารกันในทุกระดับถึงจะรู้ว่าใครเก่งอะไร มีความสามารถอะไร

3) การใช้บุคคลการให้ความร่วมมือ โดยการนำเอาคนหลาย ๆ กลุ่มมาทำงานร่วมกัน ทั้ง ผู้นำ/กรรมการหมู่บ้าน เยาวชน ผู้สูงอายุ พ่อบ้าน แม่บ้าน จะเห็นได้ว่าทุกกลุ่ม แต่ละคนจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ชุมชนจะเข้มแข็งอยู่ได้ ต้องอาศัยความร่วมมือ โดยทุกคนต้องมีส่วนร่วม

โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่มละกัน ทางวิทยากรมีวัสดุให้จำนวน 7 ชิ้น ให้แต่ละกลุ่มประดิษฐ์ชิ้นงาน มากกลุ่มละ 1 ชิ้น ให้ทุกคนในกลุ่มคิดร่วมกัน โดยไม่ต้องมีการพูดกันเลข ส่งภาษาไปอย่างเดียว แล้วมีวัสดุของกลางให้อีกส่วนหนึ่ง พร้อมทั้งตั้งชื่อชิ้นงานที่ประดิษฐ์ด้วย บรรยายแต่ละคนในกลุ่มจะใช้ วิธีการมองสบตากัน พยักหน้า การสะกิด การเคาะพื้น เป็นการให้สัญญาณกันว่าจะตกลงทำอะไรกัน ทุกคนในแต่ละกลุ่มพยายามสื่อสารกันเพื่อประดิษฐ์ชิ้นงาน

ออกมา บางกลุ่มไปขอซื้ออุปกรณ์จากกองกลาง มีการขอซื้อระหว่างกลุ่มต่อกลุ่มกันเองด้วย พอประดิษฐ์ชิ้นงานเสร็จก็สามารถพูดได้ แล้วให้ช่วยกันตั้งชื่อชิ้นงาน ของกลุ่มตนเองด้วย

ผลงานที่ออกมาวิเคราะห์ตามยุทธศาสตร์ 5 ประการตามกฎบัตรถอดดาว ได้ดังนี้คือ

สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ จากผลงานของกลุ่มที่ 3 ที่ประดิษฐ์ พยายามสื่อถึงเรื่องสิ่งแวดล้อม คือการประดิษฐ์รีไซเคิล โดยการนำเศษวัสดุที่เหลือใช้นำมาประดิษฐ์เป็น สิ่งของต่าง ๆ เช่น นำกระดาษมาพับเป็นรูปหมีววก รูปนกไว้ทำเป็นโมบายให้เด็กดู ขวดน้ำมาตัด สำหรับไว้ตั้งโชว์ แทนที่จะนำสิ่งของพวกนี้ทิ้งเป็นขยะ ไปก็สามารถนำมาตัดแปลงให้เกิดประโยชน์ เป็นการลดปริมาณขยะและเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดี

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จากการที่กลุ่มที่ 5 ได้วาดไร่นาสวนผสม โดยแบ่งพื้นที่ทางการเกษตรออกเป็นสวน ๆ มีตัวบ้านที่ร่มรื่นน่าอยู่ มีบ่อเลี้ยงปลา ปลูกพืชผักสวนครัว พืชไร่ พืชสวน แปลงนาข้าว และอธิบายว่าทุกคนในชุมชนต้องรู้จักสามัคคี ชุมชนถึงจะน่าอยู่ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งของชุมชน

การสร้างเสริมทักษะในการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ จากการเขียนโครงการด้านยาเสพติด ของกลุ่มที่ 2 ที่อยากให้อพ่อ แม่ พี่ น้อง ช่วยกันดูแล ลูกหลานให้ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเพราะในปัจจุบันยาเสพติดเข้ามามีบทบาทในสังคมมาก ต้องช่วยกันสร้างทักษะให้แก่ ลูกหลาน ในชุมชนเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ปรับเปลี่ยนบริการสุขภาพ มีการประดิษฐ์ตำรายากลางบ้าน โดยนึกถึงภูมิปัญญาสมัยก่อนว่ามีสมุนไพร สามารถนำมาทำเป็นยารักษาโรคได้ โดยไม่ต้องพึ่งยาแผนปัจจุบันจากคำกล่าวของ ลุงรัตน์ สารวงษ์ ที่กล่าวว่า “เดี๋ยวนี้คนหันไปรักษาแบบแผนปัจจุบันกันหมด ไม่มีใครที่จะสนใจการรักษาแบบแผนโบราณแล้ว ตำรายาแผนโบราณที่มีอยู่ในสมัยก่อนก็หายไปกับคนเฒ่า คนแก่ จวนจะหมดอยู่แล้ว” และจากผลงานของกลุ่ม 4 ที่พูดถึงโครงการ 30 บาท ถ้าพวกเขาได้รับบริการที่ดีมีคุณภาพจริงพวกเขาก็จะมีความสุข โดยการวาดรูปคนทั้งยืนทั้งร้องไห้และรูปสถานีอนามัยถ้าบริการดีประชาชนก็ยิ้มแย้ม ถ้าบริการไม่ดีประชาชนเกิดความทุกข์ สรุปได้ว่าไม่ว่าจะเป็นโครงการ 30 บาทหรือไม่ก็ตามพวกเขาก็อยากได้รับบริการที่ดี มีคุณภาพ ก็เพียงพอแล้ว

จะเห็นได้ว่าแต่ละกลุ่มจะประดิษฐ์สิ่งของออกมาได้แตกต่างกันไปทั้งนี้เนื่องจากแต่ละคนมีศักยภาพ หรือความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน แต่ยังไม่ถูกนำออกมาใช้อย่างเต็มที่ เพราะการประดิษฐ์ชิ้นงานครั้งนี้ ไม่ได้มีการพูดคุยกัน ถ้าได้มีการนำความสามารถที่แต่ละคนมีมาร่วมกันก็จะทำให้ประสบความสำเร็จในการทำงานต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

จากการทำกิจกรรมเห็นได้ว่าความพร้อมของชุมชนค่อนข้างสูง ศักยภาพของคนในชุมชนมีอยู่แล้ว เพียงแต่รอผู้ประสาน ผู้กระตุ้น ให้เกิดแนวความคิด เกิดปัญหา นำไปสู่การแก้ไข ปัญหา นำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ ชุมชนจะอยู่ได้ก็ด้วยความร่วมมือ ความร่วมมือ ความร่วมใจ ความเอาใจจริง เอาใจ ความตั้งใจตั้งใจในการมีส่วนร่วมของทุกคนในชุมชน

4. กิจกรรมเรียนรู้ชุมชนเข้มแข็ง

เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ จะทำให้เกิดเป็นชุมชนเข้มแข็งได้อย่างไร ทำความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องชุมชนเข้มแข็ง ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องนั้นมีหน้าที่ อย่างไรบ้างในการที่จะร่วมกันทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เพราะเรื่องของชุมชนส่งเสริมสุขภาพ มีความเชื่อมโยงกับทุกมิติของสังคม ดังนั้นชุมชนส่งเสริมสุขภาพจึงเป็นสิ่งที่หนึ่ง อันเดียวกับการมีชุมชนที่เข้มแข็ง

โดยการพูดถึงเรื่องประชาคมที่เกิดขึ้นได้อย่างไร เนื่องจากในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ มีกลุ่มต่าง ๆ อยู่ได้แก่ กลุ่มเกษตร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ ขณะนี้เกิดทุกข์ของชาวบ้านเป็นวิกฤตชุมชน วิกฤตเหล่านี้ส่งผลให้กลุ่มต่าง ๆ ต้องเกิดการรวมกลุ่มแล้วร่วมคิด จัดเวทีชาวบ้านกันบ่อย ๆ หาข้อตกลงร่วมกันแล้วลองนำไปใช้บางทีก็แก้ได้ บางทีก็แก้ไม่ได้ก็ลองนำมาคุยกันใหม่ ปรับปรุงกันใหม่แล้วลองกลับไปใช้ใหม่ กระบวนการเกิดประชาคม มีจุดเริ่มต้นเช่นเริ่มจากวิกฤตกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่มารวมกัน ร่วมคิดเป็นกลุ่มใหญ่ คำตอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ ประชาคม ไม่ใช่ให้ข้าราชการมาช่วย การที่ข้าราชการเข้ามาช่วยไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง แต่ข้าราชการต้องเป็นคนที่เข้ามาแนะนำหนุนประชาชนในชุมชน ข้าราชการต้องทำตัวเปรียบเสมือนนั่งถ้ำ

การจะเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพ ก็คือการมีประชาคมตำบล โดยชุมชนจะต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยข้าราชการจะเป็นผู้เกื้อหนุน ที่จะช่วยให้ชุมชนเข้มแข็ง เปรียบเสมือนที่พึ่งของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ที่ข้าราชการถนัด และพูดถึงปัจจัยเงื่อนไขที่นำไปสู่การเป็นประชาคม ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนเข้มแข็งได้อย่างไร ชุมชนอ่อนแอเป็นอย่างไร เปรียบเทียบชุมชนเข้มแข็งและชุมชนอ่อนแอ แตกต่างกันอย่างไร ชุมชนจะเข้มแข็งได้ ชุมชน ต้องมีศาสนธรรม มีการเรียนรู้ เพื่อชีวิตของชุมชน เพื่อจะพัฒนาชุมชน มีกลุ่มผู้นำทางธรรมชาติและต้องใช้ให้เป็นประโยชน์ ระบบความสัมพันธ์เชิงสังคม แบบเครือญาติ ให้มีการติดต่อพูดคุยกันสม่ำเสมอเป็นประจำ เดือนละ 1 ครั้ง ถ้าเป็นอย่างนี้แล้วประชาคมตำบล จะเกิดได้โดยประชาชนเอง การทำให้ประชาชนอยากเข้ามามีส่วนร่วม ประชาชนต้องมีความคิดว่าตัวประชาชน ในชุมชนทุกคนเป็นเจ้าของชุมชน มีความเป็นพลเมือง คือรู้ว่าตัวเองมีหน้าที่ มีสิทธิอะไรต้องปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิของตนเองต้องคิดถึงส่วนรวม ประชาชนมีสิทธิส่วนบุคคลแต่ในขณะเดียวกันก็มีหน้าที่ต้องดูแล

ส่วนรวมให้เป็นชุมชนที่ดีด้วยการที่ประชาชนจะมีส่วนร่วม ประชาชนต้องรู้ว่าจะได้รับประโยชน์อะไรจากการเข้ามามีส่วนร่วมถึงอยากเข้ามามีส่วนร่วม

ชาวบ้านไม่พอใจข้าราชการ ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพข้าราชการว่าทำงานสบาย ได้เงินเดือนเยอะกว่าชาวนา พวกเขาต้องทำงานหนักแต่ได้เงินน้อย บางคนก็มีความภาคภูมิใจในอาชีพของชาวนากล่าวว่า “ไม่มีใครมาปลดชาวนาออกจากอาชีพการทำนาได้” บางคนพูดว่า “รัฐบาลเปลี่ยนนโยบายก็เปลี่ยนไปเรื่อยทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบ”

จากกิจกรรมทำให้ประชาชนได้เรียนรู้ในเรื่องประชาคม ชุมชนเข้มแข็ง และจะทำให้เกิดประชาคม ชุมชนเข้มแข็ง เพื่อการเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพ ได้อย่างไร

การตรวจสอบแนวคิด

เป็นขั้นตอน เพื่อตรวจสอบว่าทุกฝ่ายที่เข้าร่วมเวทีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ได้แก่กลุ่มผู้นำ/คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มพ่อบ้าน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มข้าราชการ มีความเข้าใจตรงกันในด้านความหมาย ความสำคัญและการนำไปสู่การเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพ ใช้วิธีการตรวจสอบแนวคิด โดยการสนทนากลุ่ม ว่า มีความเข้าใจว่าประชาคมชุมชนเข้มแข็ง หรือชุมชนส่งเสริมสุขภาพนั้น คืออะไรในหัวข้อดังนี้

1) จะทำให้เกิดประชาคม ชุมชนเข้มแข็ง หรือชุมชนส่งเสริมสุขภาพได้อย่างไร และเวทีประชาคมจะพูดคุยกันเรื่องอะไรบ้าง

2) หลังจากนั้นจะรวมกลุ่ม เป็นกลุ่มใหญ่ เพื่อพูดคุยกันในกลุ่มใหญ่อีกครั้งหนึ่งดูว่าแต่ละกลุ่มคิดอย่างไร มีวิสัยทัศน์ประจำกลุ่มคอยสรุปความคิดที่เสนอมาในแต่ละกลุ่ม

การตรวจสอบแนวคิด เพื่อนำไปสู่การมองอนาคต กำหนดวิสัยทัศน์ กำหนดนโยบาย การเขียนแผนงาน/โครงการดำเนินงานสู่การเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพ ต่อไปนั้นทางชุมชนมีความเข้าใจที่ตรงกัน ในเรื่องการนำไปสู่การเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพว่า ชุมชนต้องสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนก่อน ถ้าชุมชนมีความเข้มแข็งแล้วจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยชุมชนต้องมีการรวมกลุ่ม พูดคุยกัน (เป็นประชาคม) เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ประชาชนในชุมชนต้องมีความสามัคคี มีจิตสำนึกร่วมกัน ความรักใคร่กลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันแบ่งปันกัน พึ่งพาตนเองให้มากที่สุด มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ที่สำคัญ คือชุมชนต้องทำขึ้นไปหา รัฐแล้วพอรัฐเห็นรัฐก็จะให้การสนับสนุนเอง จากคำกล่าวของการสนทนากลุ่มที่ว่า “ประชาคม ทำได้ทุกเรื่องที่ชาวบ้านให้ความสนใจและมีความต้องการ” ดังนั้นเมื่อชุมชนมีประชาคมขึ้นมาแล้วก็จะสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้ทุกเรื่อง โดยเฉพาะการดำเนินสู่การเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพ

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ โดยการดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง ให้มีการป้องกันก่อนการเจ็บป่วย ไม่ดำเนินชีวิตเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ มีการออกกำลังกาย มีการจัดตั้งกลุ่มประชาคมเพื่อสุขภาพ มีการพูดคุยกันเรื่องสุขภาพ แล้วเชิญเจ้าหน้าที่สาธารณสุข มาตรวจสุขภาพ

การพัฒนาทักษะ โดยการพูดคุยกันในทุก ๆ เรื่อง เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมคิดแก้ปัญหา ร่วมวางแผนดำเนินงาน ติดตามประเมินผล ถ้าไม่ประสบความสำเร็จนำมาแก้ไขปรับปรุงใหม่ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันจากการลงมือปฏิบัติกันเองในชุมชน

บรรยากาศแต่ละคนพยายามพูดคุยเสนอแนะบางคนมีความคิดที่แตกต่าง มีการพูดโต้แย้งหรือพูดเสริม เพื่อให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพูดอย่างเต็มที่ เพราะทุกคนเริ่มคุ้นเคยกับการพูดคุยกันในกลุ่ม และอยากเข้ามามีส่วนร่วม สังกัดได้จากทุกคนจะเริ่มแสดงความคิดเห็น จากคนไม่ค่อยพูดในตอนแรกก็เริ่มที่จะพูดทำให้ทราบได้ว่าแต่ละคนมีความคิดอย่างไรกันบ้าง จนกระทั่งทุกคนมีความเข้าใจที่ตรงกัน ในเรื่องของชุมชนส่งเสริมสุขภาพ หลังจากนั้นจะรวมเป็นกลุ่มใหญ่ เพื่อนำเสนอข้อมูลที่พูดคุยกันในกลุ่มย่อยให้กลุ่มใหญ่ได้รับทราบเพื่อทำความเข้าใจให้ตรงกันว่าชุมชนส่งเสริมสุขภาพคืออะไร และสามารถทำให้เกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นความคิดร่วมกันของผู้เข้าร่วมประชุม

การมองอนาคตเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์

เป็นขั้นตอนที่จัดให้ ผู้เข้าร่วมเวทีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์แล้ว ร่วมกันระดมสมองเพื่อทำความเข้าใจอดีต และปัจจุบันของชุมชน พร้อมทั้งร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ในอนาคตของชุมชน ว่าต้องการให้เป็นอย่างไร โดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม FSC. (Future Search Conference) เพื่อทบทวนความเข้าใจ ที่ตรงกันอีกครั้งหนึ่ง โดยวิทยากรบรรยายถึง ความเข้าใจในเรื่องประชาคมชุมชนเข้มแข็ง หรือชุมชนส่งเสริมสุขภาพ โดยเสนอให้เห็นภาพเปรียบเทียบความเป็นชุมชนกับฝูงปลา ชาวบ้านเปรียบเหมือนปลาตัวเล็กถ้าบริหารจัดการกระจายกัน ปลาตัวใหญ่ซึ่งเปรียบได้กับคนมีอำนาจเหนือกว่า ก็จะกินปลาตัวเล็ก ถ้าปลาตัวเล็กรวมตัวกันจะสามารถต่อสู้กับปลาตัวใหญ่ได้ เปรียบเหมือนชุมชนถ้ารวมตัวกันจนเข้มแข็ง ใครที่มีอำนาจเหนือกว่าก็ไม่สามารถทำอะไรชุมชนได้เมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง

การมองอนาคต โดยใช้เทคนิคกระบวนการกลุ่ม FSC. (Future Search Conference) ซึ่งผลปรากฏดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้อดีต

ให้ผู้เข้าร่วมทุกคนสะท้อนถึงข้อมูลและประสบการณ์ในอดีตที่ตนเองมีอยู่เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจและวิเคราะห์สถานการณ์ในอดีตที่มีความเชื่อมโยง ซึ่งจะมีผลกระทบในอนาคต และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมเวทีทุกคนได้มีโอกาสเสนอความคิดเห็น และวิจารณ์ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งได้สะท้อนสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอดีตที่ผ่านมา โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม มีสมาชิกในกลุ่มผสมกัน ในแต่ละกลุ่มจะประกอบไปด้วย ข้าราชการ คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้สูงอายุ พ่อบ้าน แม่บ้าน และเยาวชน ให้มองย้อนไปในอดีตของชุมชนเพื่อนำไปสู่อนาคต แบ่งการมองออกเป็น 3 ยุค คือ

แนวทางการมองชุมชน

ยุค	ช่วงเวลา	สภาพการณ์
ปู่ ย่า ตา ยาย	50-60 ปี	สังคม
พ่อ แม่	20-30 ปี	อาชีพ/ทำกิน
ลูกหลาน	ปัจจุบัน	สุขภาพ

ให้ดู ในยุค ปู่ ย่า ตา ยาย คือในช่วง ประมาณ 50-60 ปีก่อน บ้านโพธิ์ศรีเจริญเป็นอย่างไรบ้าง ให้ช่วยเล่าถ่ายทอดให้ ลูก หลาน ฟัง สภาพสังคมเป็นอย่างไร การทำมาหากิน และสุขภาพเป็นอย่างไร ถ้าเจ็บป่วยดูแลกันอย่างไร ยุค 20-30 ปีที่แล้ว ยุคของพ่อ แม่ ให้มองว่าสังคม อาชีพ สุขภาพ เป็นอย่างไรกันบ้าง และปัจจุบันมีความเหมือนหรือแตกต่างจากอดีตอย่างไรบ้าง

โดยมีวิทยากรประจำกลุ่มคอยช่วย สรุปประเด็นให้และคอยสอบถามเพิ่มเติมในกรณีที่ไม่ตรงประเด็น หรือยังไม่ครบทุกประเด็น โดยทุกคนในกลุ่มจะแบ่งกันพูดคุย ถึงเรื่องราวในอดีต ผู้สูงอายุเล่าถึงเรื่องราวในสมัยที่ตนเองยังเด็กอยู่ มีเรื่องราวมากมายที่ทุกคนอยากจะเล่า บางครั้งในกลุ่มมีการแย่งกันพูดคุย จนสมาชิกในกลุ่มจะอดประเด็นไม่ทัน พ่อบ้าน แม่บ้านจะเล่าเรื่องราวในสมัยที่ตนเองยังเป็นวัยรุ่นอยู่คือ ช่วงประมาณ 20-30 ปีก่อน ส่วนเรื่องราวในปัจจุบันทุกคนในกลุ่มรวมทั้งเยาวชนสามารถเล่าได้ประเด็นที่ทุกคนชอบพูดถึงมากที่สุด คือการทำมาหากิน อาชีพ เมื่อทุกกลุ่มเสร็จเรียบร้อยแล้ว ตัวแทนกลุ่มให้นำเสนอให้คนกลุ่มใหญ่รับทราบถึงเรื่องราวที่พูดคุยกันในกลุ่มเล็ก สรุปผลได้ดังนี้

ยุคาปู่ ยา ตา ยาย

ชุมชนเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ครอบครัวยุบอุ่น เพราะอยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ คนในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกันมีงานก็ช่วยเหลือกัน เอามื้อ เอาแรงกัน การดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายมีระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ไม่ต้องพึ่งพิงภายนอก พึ่งพาอาศัยกันเองภายในชุมชน ปลุกข้าว ปลุกผักกินเอง ใช้ระบบการแลกเปลี่ยนยังไม่มีเรื่องเงินเข้ามาเกี่ยวข้อง การปกครองก็ปกครองกันเอง โดยผู้ใหญ่บ้าน ทุกคนได้รับความยุติธรรม เพราะคนมีศีลธรรม จริยธรรมสูง ส่งผลให้ชุมชนมีความน่าอยู่

สิ่งแวดล้อมทางสังคม และทางกายภาพเอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ สภาพแวดล้อมมีป่าอุดมสมบูรณ์ฝนตกต้องตามฤดูกาลใช้น้ำฝนในการทำน่าน้ำสะอาดมีข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว การเดินทางใช้การเดินเท้าหรือใช้ม้ายังไม่มีการใช้ยานพาหนะที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพก็ใช้แรงวัว แรงควายและแรงคน ยังไม่มีการใช้เทคโนโลยี ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช ทำให้ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การพัฒนาทักษะ มีการเรียนหนังสือที่วัดมีพระเป็นผู้สอนเรียนได้เฉพาะ ผู้ชาย ส่วนผู้หญิงจะเรียนงานบ้านงานเรือน การทำกับข้าวหุงหาอาหาร ที่บ้าน โดยมีญาติผู้ใหญ่ซึ่งเป็นผู้หญิงเป็นคนสอน และมีการเรียนรู้ในเรื่องการประกอบอาชีพจากการถ่ายทอดทางบรรพบุรุษ และจากการพูดคุยกับเพื่อนบ้านในสมัยนั้นยังไม่มี นักวิชาการ หรือราชการเข้ามาแนะนำ เรียนรู้จากการลองผิด ลองถูกและมีการพัฒนาแก้ไขมาเรื่อย ๆ ในส่วนการเรียนรู้ เรื่องสุขภาพมีหมอแผนโบราณส่วนใหญ่เป็นคนเฒ่า คนแก่ ในชุมชนคอยแนะนำให้ความรู้เรื่องโรคต่าง ๆ การป้องกันการรักษาโดยใช้สมุนไพรพื้นบ้าน

บริการสุขภาพ ในเรื่องสุขภาพการเจ็บป่วยไม่ค่อยเจ็บป่วย ถ้าป่วยก็เป็นโรคที่รักษาได้ง่ายไม่ยุ่งยาก ใช้วิธีการดูแลรักษาตนเองโดยมีหมอแผนโบราณ ใช้สมุนไพรใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการรักษา ส่วนคลอดลูกก็จะคลอดกับหมอดำเฒ่าในชุมชน

ยุคพ่อ แม่

ชุมชนยังคงมีความเข้มแข็งถึงแม้ว่าชุมชนเริ่มขยายใหญ่ขึ้น ชาวบ้านยังคงช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เวลามีงานยังร่วมแรง ร่วมใจกันดี ภายในครอบครัว พ่อ แม่ พี่น้อง ปู่ ยา ตา ยาย อยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ ขนบธรรมเนียมประเพณีคงรักษาไว้เหมือนเดิม เริ่มมีเงินเข้ามาแทนการแลกเปลี่ยนสิ่งของกัน ชุมชนเริ่มพึ่งพิงภายนอกมากขึ้น การทำนาเริ่มมีการใช้เครื่องจักร และการว่าจ้าง

สิ่งแวดล้อม พื้นที่ป่าเริ่มลดน้อยลงเพราะคนเพิ่มขึ้นถางป่า เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน เพิ่มขึ้นการทำการเริ่มมีระบบชลประทานเข้ามาไม่ต้องรอน้ำฝน เริ่มมีการซื้อขายพืชผลทางการเกษตรแต่ราคายังไม่ค่อยดี เริ่มมีถนนลูกรัง มีไฟฟ้า มีรถใช้

การพัฒนาทักษะ การเรียนเริ่มมีครูมาสอนแต่ยังใช้ศาลาวัดเป็นสถานที่เรียนอยู่ ส่วนการเรียนรู้ในเรื่องอาชีพเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง โดยเริ่มมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเข้ามาให้คำแนะนำในการประกอบอาชีพ เริ่มใช้เทคโนโลยี เข้ามาแทนแรงงานคนแรงสัตว์ การเรียนรู้ทางด้านสุขภาพอนามัย เริ่มมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามาแนะนำให้ความรู้ แต่ชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจ

บริการสุขภาพ เริ่มมีโรงพยาบาล คนเริ่มไปคลอดลูกที่โรงพยาบาล มีการคุมกำเนิด การแพทย์สมัยใหม่เริ่มเข้ามา แต่ชาวบ้านก็ยังนิยมการรักษาแบบเดิมอยู่ ประชาชนยังไม่ค่อยเจ็บป่วยด้วยโรคที่ร้ายแรง ยังคงเป็นโรคที่สามารถรักษาให้หายได้ เริ่มมีการควบคุมป้องกันโรค ไข้ฉิบหาย โดยใช้วิธีการปลูกฝีที่ต้นแขน

ยุค ลูก หลาน (ปัจจุบัน)

สังคมในชุมชนเริ่มเปลี่ยนแปลงไปชุมชนเริ่มอ่อนแอมีความเจริญเข้ามาในชุมชนมากขึ้น คนในชุมชนเริ่มอยู่แบบตัวใครตัวมัน ไม่ค่อยเสียสละเพื่อส่วนรวม การลงแขก เอามื้อ เอาแรง กันหายไปมีแต่การว่าจ้างแรงงาน และการใช้เทคโนโลยี เพิ่มมากขึ้น ครอบครัวเริ่มเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เงินเข้ามามีอำนาจเหนือทุกสิ่งทุกอย่าง

สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลง มีถนนลาดยางตัดผ่าน มีรถยนต์ใช้เพิ่มมากขึ้น การผลิตเน้นการผลิตเชิงพาณิชย์อย่างเดียวยังมีการนำปุ๋ย สารเคมี เข้ามาใช้เพื่อเพิ่มผลผลิต ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยที่ประชาชนไม่ได้คำนึงถึง

การพัฒนาทักษะมีการเรียนในระดับสูงขึ้น มีโรงเรียน เด็กทุกคนได้เรียนหนังสือ อ่านออกเขียนได้ และเรียนต่อในระดับสูงขึ้น เพื่อไปประกอบอาชีพที่มีเงินเดือน ไม่มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านหลาย ๆ อย่างกำลังจะสูญหายไป เช่น การใช้สมุนไพร การนวดพื้นบ้าน การจักสาน และการเรียนรู้เรื่องอาชีพทางการเกษตรเริ่มไม่ค่อยมีคนสนใจ ยังคงมีแต่รุ่นพ่อ แม่ที่ยังคงมีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพทางการเกษตรอยู่ การเรียนรู้เรื่องสุขภาพอนามัยมีสื่อต่าง ๆ มากมายทั้งวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขคอยให้คำแนะนำ

บริการสุขภาพ ประชาชนหันไปพึ่งพิงหมอโรงพยาบาล ชีวิตไปฝากไว้กับหมอหน้าทำการดูแลรักษาสุขภาพปล่อยให้เป็นที่ของหมอ เริ่มเจ็บป่วยด้วยโรคที่รักษาไม่หายและเจ็บป่วยกันเพิ่มมากขึ้น เพราะสภาพแวดล้อมเปลี่ยนไป จากการใช้ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช ประชาชนไม่ค่อยใส่ใจต่อการดูแลรักษาสุขภาพเพราะมีหมอ มีโรงพยาบาลทันสมัย และเก่งขึ้นกว่าสมัยก่อน

2. กิจกรรมการเรียนรู้สภาพปัจจุบันของชุมชน

เพื่อสร้างภาพรวม ทิศทางแนวโน้ม และปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อหัวข้อหลักของการพูดคุยในสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนรู้ถึงมุมมองของกลุ่มที่มีต่อหัวข้อหลัก ทำให้มีการวิเคราะห์ได้ลึกซึ้งขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละคนได้ทบทวนเหตุการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้รับรู้เข้าใจถึงสถานะ ความสามารถและขีดจำกัดซึ่งกัน เพื่อเตรียมทุกคนเข้าสู่การมองอนาคตร่วมกัน และเกิดกำลังใจเมื่อรับรู้ถึงความภูมิใจตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

โดยนั่งล้อมเป็นวงกลมรวมกลุ่มใหญ่เพื่อมาคุยกันว่าในชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ มีอะไรดีบ้าง ที่จะช่วยในการพัฒนาชุมชน อะไรเป็นจุดอ่อน หรือสิ่งไม่ดีมีอะไรบ้าง โอกาสที่จะทำให้ชุมชนพัฒนาต่อไปมีอะไรบ้าง และภัยคุกคามที่ทำให้ชุมชนไม่พัฒนา ตามผังดังนี้

รู้เรา รู้เขา	จุดแข็ง	จุดอ่อน
	โอกาส	ภัยคุกคาม

แต่ละคนพยายามร่วมกันวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม ในชุมชนว่ามีอะไรบ้าง โดยให้ทุกคนได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็น เนื่องจากผู้เข้าร่วมยังไม่สามารถแยกความคิดเห็นเป็นข้อ ๆ ที่กำหนดได้ แต่จะพูดไปตามความคิดเห็นความเข้าใจของตนเองนี่ก็ได้อีก เสนอความคิดเห็นไป ยังไม่มีการจัดระบบความคิด ทางวิทยากรต้องนำไปเรียบเรียงคำพูดใหม่ แล้วทบทวนความเข้าใจอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏผลดังนี้คือ

จุดแข็ง

- 1) มีผู้นำที่เข้มแข็งคอยช่วยเหลือลูกบ้าน ได้รับความศรัทธาจากชาวบ้าน
- 2) ผู้ใหญ่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ลูกหลาน
- 3) ขนาดของชุมชนไม่ใหญ่เกินไป
- 4) ในชุมชนยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
- 5) ในชุมชนมีกลุ่มช่วยกันดูแลสังคม
- 6) ในชุมชนไม่มีอาชญากรรม
- 7) ลูกบ้านให้ความร่วมมือในการทำงาน

จุดอ่อน

- 1) ชาวบ้านขาดความกระตือรือร้นในการพัฒนาชุมชน
 - 2) ไม่มีความพร้อมเพรียงกันในการร่วมทำกิจกรรมของชุมชน
 - 3) เยาวชนขาดการสืบทอดอาชีพเดิมของชุมชน
 - 4) ช่องว่างระหว่างคนรวย กับคนจนยังมีช่วงห่างกันมาก
 - 5) ปัญหาเสพติดยังมีอยู่บ้างในชุมชน ซึ่งเยาวชนมีความเสี่ยงสูง
 - 6) เยาวชนไม่ให้ความร่วมมือกับผู้ใหญ่ในการที่จะทำงานพัฒนาชุมชน
- ข้อจำกัด ภัยคุกคาม

- 1) มีแบบอย่างที่ไม่ดีให้เห็นอยู่มากในสังคม เช่น แบบอย่างของนักการเมือง
 - 2) เยาวชนที่เรียนจบมายังไม่มีการทำงาน ทำให้เป็นภาระของครอบครัวและชุมชน
- โอกาส
- 1) เจ้าหน้าที่ของรัฐให้การสนับสนุน
 - 2) ได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการด้านต่าง ๆ มาร่วมกันพัฒนาชุมชน
 - 3) มีงบประมาณจากรัฐมาสนับสนุน เช่น สาธารณสุข/ ประชาสงเคราะห์

การกำหนดวิสัยทัศน์ชุมชน

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเวที ได้ร่วมกันจินตนาการ ถึงอนาคตที่พึงปรารถนา โดยนำข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากอดีตและปัจจุบันมาจินตนาการสร้างภาพอนาคต หรืออนาคตในอุดมคติ เพื่อแลกเปลี่ยนและค้นหาแนวความคิดในอนาคตที่พึงปรารถนา แบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่ม (กลุ่มเดิมกับกิจกรรมเรียนรู้ อดีต เรียนรู้ปัจจุบัน) ช่วยกันมองวิสัยทัศน์และกำหนดนโยบายสาธารณะ ของชุมชนว่าอยากให้เป็นอย่างใด ในเรื่องเศรษฐกิจ อาชีพ การศึกษา สุขภาพ ในอนาคตอยากให้ชุมชนเป็นอย่างใด โดยมีประสบการณ์ในอดีตเป็นบทเรียนเพื่อจะนำไปสู่การมองอนาคตว่าในอดีต ชุมชนมีอะไรดี ไม่ดี อย่างเป็นบทเรียนนำไปสู่การมองอนาคตของชุมชนที่ดี โดยการนำประสบการณ์ในอดีตมาเป็นแนวทาง เป็นวิสัยทัศน์ของชุมชนสรุปได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ

- 1) อยากให้เลิกการใช้ปุ๋ยเคมี ยากำจัดศัตรูพืช และหันมาปลูกพืช ผัก ที่ปลอดสารพิษไว้รับประทานกันเองภายในชุมชน ถ้าเหลือก็นำไปขาย
- 2) อยากให้มีศูนย์สุขภาพไว้สำหรับการออกกำลังกาย
- 3) อยากให้มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย (เศรษฐกิจพอเพียง)

วิสัยทัศน์ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

1) อยากให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เอื้ออาทรต่อกัน

2) อยากให้มีการปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม ยึดมั่นประเพณีเดิมไว้

3) อยากให้ชุมชนพึ่งตนเอง

วิสัยทัศน์ด้านการสร้างเสริมทักษะ

1) อยากให้วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันยาเสพติด

2) อยากได้รับความรู้เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย สาธารณสุขมากขึ้น

3) อยากให้มีโรงเรียนชั้นประถมศึกษาในชุมชน

4) อยากให้มีการศึกษาที่เป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้กลับมาพัฒนาบ้าน คือ สร้างคนให้กับชุมชน

5) อยากให้มีการให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปในเรื่องที่ประชาชนอยากเรียนรู้

วิสัยทัศน์ด้านการปรับเปลี่ยนบริการสุขภาพ

1) อยากให้มีการออกกำลังกายในชุมชน กันทุกเพศ ทุกวัย

2) อยากให้มีการดูแลสุขภาพของตัวเองเพื่อป้องกันไม่ให้เจ็บป่วย

3) อยากให้สถานบริการสาธารณสุขมีการปรับเปลี่ยนบริการให้ดีขึ้น

4) อยากให้ ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรงไม่เจ็บป่วยด้วยโรคที่สามารถป้องกันได้

ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ มีความต้องการต่าง ๆ มากมายที่แต่ละคนพยายามเสนอ ในตอนแรกยังไม่สามารถสรุปออกมาเป็นวิสัยทัศน์ที่สั้นกระชับรัดได้ใจความได้ยังแยกเป็นข้อ ๆ อยู่ทางวิทยากรต้องช่วยคบแต่งคำจนสามารถสรุปเป็นวิสัยทัศน์ที่สั้นกระชับรัด และเข้าใจง่ายเพื่อเป็นวิสัยทัศน์ชุมชน ได้ดังนี้

วิสัยทัศน์ชุมชน

เศรษฐกิจ ชุมชน

อาทรเกื้อกูลกัน

ทุกคนมีการศึกษา

ยึดมั่นประเพณีเดิม

ร่วมใจพัฒนา

สร้างเสริมสุขภาพ

การกำหนดนโยบาย

ร่วมกันกำหนดนโยบายของชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินงานด้านการส่งเสริมสุขภาพ โดยนำข้อมูลที่เกิดจากการระดมสมองเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ก่อนหน้านี้มาเป็นฐานของการกำหนดนโยบาย ได้ออกมาเป็นนโยบายของชุมชนบ้านโพธิ์ศรีเจริญ เพื่อดำเนินการสู่การเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพ ดังนี้คือ

นโยบายด้านสังคม

1. ชุมชนรวมตัวกันเป็นปึกแผ่น ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน
2. เห็นความสำคัญในคุณค่า ชีวิตของตนและความสำคัญของส่วนรวม
3. ปลุกฝังคุณธรรม ศีลธรรม (จริยธรรม) ให้เกิดแก่ทุกคนในชุมชน

นโยบายด้านเศรษฐกิจ

1. มีการสร้างงาน ในชุมชนเพื่อรองรับแนวทางเศรษฐกิจชุมชน
2. ลดต้นทุนการผลิต และสร้างอำนาจต่อรองราคาผลผลิต
3. นิยมบริโภคผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น และสินค้าไทย

นโยบายด้านการศึกษา

1. จัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในชุมชน
2. จัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนให้กลับมาพัฒนาท้องถิ่น

นโยบายด้านสุขภาพ

1. ชุมชนพึ่งพาตนเอง ในการดูแลสุขภาพอย่างถูกต้อง
2. ให้ประชาชนมีหลักประกันด้านสุขภาพ
3. มีบริการสุขภาพที่มีคุณภาพ

การวางแผนชุมชนส่งเสริมสุขภาพ

เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนสู่การเป็นชุมชนส่งเสริมสุขภาพต่อไปให้ประชาชนได้เรียนรู้การเขียนแผนที่เกิดจากความต้องการความเข้าใจที่ตรงกันของชุมชนและเพื่อให้ประชาชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน/โครงการของชุมชน

โดยแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่มละกันเพื่อเขียนแผนของชุมชน โดยแบ่งกันเขียน กลุ่มละ 1 แผน มี 4 แผนด้วยกันคือ แผนด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสุขภาพ ซึ่งแต่ละแผนงานเขียน ให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และนโยบายที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ในแต่ละแผนจะประกอบไปด้วย 2 โครงการ ในแต่ละโครงการจะประกอบไปด้วย

ชื่อโครงการ	ใช้ชื่อโครงการว่าอะไร
วัตถุประสงค์	ของโครงการต้องการอะไร
กิจกรรม	ทำอะไรบ้าง เช่น การจัดอบรม การศึกษาดูงาน
ทรัพยากร	เป็นเครื่องมือ เครื่องจักร หรืออาจเป็น บุคคลที่จะมาแนะนำ
งบประมาณ	ใช้งบประมาณเท่าไร
หน่วยงานสนับสนุน	ภายในชุมชนของเราเอง และภายนอก เพื่อจะได้รู้ว่าเวลาทำแล้วจะไปหาใคร
ระยะเวลา	โครงการนี้ใช้เวลาเท่าไร เพื่อให้รู้ว่าจะเริ่มต้นเมื่อไรแล้วจะเสร็จเมื่อไร จะได้ผลลัพธ์อย่างไร
ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	อะไรที่บอกว่าโครงการนี้สำเร็จ
ผู้รับผิดชอบ	ในหมู่บ้านใครเป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้

จะได้แผนปฏิบัติการ ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งในแต่ละกลุ่ม ประกอบไปด้วย ผู้สูงอายุ คณะกรรมการหมู่บ้าน พ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชน และข้าราชการ เพื่อความหลากหลายทางความคิด และมีวิทยากรประจำกลุ่ม วิทยากรเป็นคนคอยสรุปประเด็นความคิด เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันในกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มแต่ละกลุ่มพยายามช่วยกันคิด แต่ความคิดยังไม่มีการจัดลำดับ นึกอะไรได้ก็พูดออกมา อยากทำอะไร ทำอย่างไร เพื่ออะไร ในขั้นตอนนี้ใช้เวลามากกว่าขั้นตอนอื่น ๆ เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เคยเขียนแผนมาก่อน ทางวิทยากรต้องคอยสรุปจนกลุ่มสามารถเขียนแผนงาน/โครงการออกมา เป็นแผนงาน/โครงการ ตามยุทธศาสตร์ 5 ประการตามกฎหมายบัตรออกตรา ได้ดังนี้

แผนงานจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมสุขภาพ ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางสังคม

โครงการที่ 1	ฝึกปลอดสารพิษเพื่อสุขภาพชุมชน
วัตถุประสงค์	1. เพื่อลดค่าใช้จ่ายให้กับชุมชน 2. เพื่อให้ชุมชนบริโภคผักปลอดสารพิษ 3. เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน

กิจกรรม	1. หาสถานที่ศึกษาดูงาน (30 คน รถบัสเล็ก) 2. ประชุมวางแผน 3. เชิญวิทยากรมาอบรมให้ความรู้กับเกษตรกร
ทรัพยากรบุคคล	เจ้าหน้าที่เกษตร
งบประมาณ	50,000 บาท
หน่วยงานสนับสนุน	1. เกษตรอำเภอ 2. อบต.
ระยะเวลาดำเนินการ	1 ปี
ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	1. ชุมชนมีผักปลอดสารพิษบริโภค 2. เหลือจากบริโภค นำไปขาย
ผู้รับผิดชอบ	คุณจันทน์ ชาวบ้านกร่าง คุณสุวรรณ แต่งอ่อน
โครงการที่ 2	ข้าวหอมปทุมธานี 1
วัตถุประสงค์	1. เพื่อลดต้นทุนการผลิต 2. ลดการใช้สารเคมี 3. สร้างงานให้กับชุมชน
กิจกรรม	1. มีการประชุมกลุ่มเดือนละ 1 ครั้ง (2,000) 2. มีการอบรมและสาธิตการทำยาฆ่าแมลงโดยสมุนไพร (2,000) 3. เตรียมพื้นที่และจัดหาพันธุ์ข้าว 200 ไร่ (200,000) 4. ลงมือปฏิบัติ
ทรัพยากรบุคคล	เจ้าหน้าที่เกษตร
งบประมาณ	204,000 บาท
หน่วยงานสนับสนุน	1. กลุ่มปลูกข้าวปทุมธานี 1 2. สำนักงานเกษตรอำเภอ 3. กรมส่งเสริมการเกษตร
ระยะเวลาดำเนินการ	1 ปี
ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	มีพันธุ์ข้าวใช้ในชุมชน และจำหน่าย
ผู้รับผิดชอบ	คุณสำรวย ผิวแดง คุณมงคล นิมวัย

แผนงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

โครงการที่ 1	ปลูกฝังประเพณีให้ชาวโพธิ์ศรีเจริญรู้คุณค่าวัฒนธรรม
วัตถุประสงค์	1. เพื่ออนุรักษ์ประเพณีอันดีงามของหมู่บ้าน 2. เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกให้ลูกหลานดำเนินกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีเดิม
กิจกรรม	1. จัดพิธีรดน้ำดำหัว ขอพร ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน 2. ปิดทองพระประจำปีในเดือน เมษายน
ทรัพยากร	1. ประชาชนในหมู่บ้าน 2. คณะกรรมการหมู่บ้าน 3. กลุ่มแม่บ้าน 4. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกร่าง (อบต.)
งบประมาณ	30,000 บาท
หน่วยงานสนับสนุน	1. คณะกรรมการหมู่บ้าน 2. กลุ่มแม่บ้าน 3. อบต 4. เจ้าหน้าที่ตำรวจ 5. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข
ระยะเวลาดำเนินการ	เดือนเมษายนของทุกปี
ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	1. จำนวนบุตรหลานที่พาผู้สูงอายุมาร่วมงาน 2. จำนวนประชาชนที่มาร่วมงาน 3. เยาวชนตระหนักถึงการจัดงาน
ผู้รับผิดชอบ	1. คณะกรรมการหมู่บ้าน 2. อบต.
โครงการที่ 2	ชุมชนร่วมใจด้านภัยยาเสพติด
วัตถุประสงค์	1. ให้หมู่บ้านปลอดยาเสพติด 2. ให้ผู้ติดยาแล้วพยายามลด ละ เลิก

กิจกรรม	1. จัดตั้งอาสาสมัครป้องกันหมู่บ้าน 2. มีการฝึกอบรมนำบัดผู้ติดยา 3. ให้ความรู้ต่อกลุ่มเสี่ยง
ทรัพยากรบุคคล	1. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 2. เจ้าหน้าที่ตำรวจ
งบประมาณ	ของงบประมาณสนับสนุน 15,000 บาท
หน่วยงานสนับสนุน	1. อบต. 2. สถานีอนามัย 3. เจ้าหน้าที่ตำรวจ
ระยะเวลาดำเนินการ	ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2544 ถึง 30 พฤศจิกายน 2544
ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	1. เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด 2. ผู้ติดยาสามารถเลิกยาเสพติดได้
ผู้รับผิดชอบ	1. อาสาสมัคร 2. คณะกรรมการหมู่บ้าน

แผนงานเสริมสร้างทักษะในการแสดงพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ

โครงการที่ 1	พัฒนาการศึกษาเพิ่มความรู้ให้กับผู้ใหญ่
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้คนในชุมชนมีความรู้ในการประกอบอาชีพ 2. เพื่อให้ชุมชนมีการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง
กิจกรรม	1. จัดอบรมแนะนำอาชีพใหม่ ๆ 2. จัดบุคลากรไปดูงานนอกชุมชน
ทรัพยากร/งบประมาณ	1. มีวิทยากรมาบรรยาย 2. ค่ายานพาหนะ 3. ค่าอาหารบุคลากร
หน่วยงานสนับสนุน	1. บุคลากรชุมชน 2. เกษตรอำเภอ 3. อบต.

ระยะเวลาดำเนินการ 6 เดือน

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ 1. ในชุมชนมีการประกอบอาชีพใหม่เพิ่มขึ้น
2. ในชุมชนมีความรู้ด้านการประกอบอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น

ผู้รับผิดชอบ 1. คณะกรรมการหมู่บ้าน
2. บุคลากรในชุมชน

โครงการที่ 2 พัฒนาการศึกษชุมชน

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อเด็กในชุมชนไม่ต้องไปศึกษานอกชุมชน
2. เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น
3. เพื่อให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

กิจกรรม 1. รวมตัวกันภายในชุมชน
2. จัดประชุมชี้แจงด้านการศึกษาของชุมชน
3. จัดตั้งกรรมการการศึกษา
4. ให้เด็กมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพหลักของชุมชน
5. ให้ผู้มีความรู้ในอาชีพต่าง ๆ แนะนำเด็กในชุมชน
6. นำเด็กและเยาวชนมาร่วมวางแผนชุมชน

ทรัพยากร ผู้มีความรู้ในชุมชน

งบประมาณ ค่าใช้จ่ายในการวางแผนชุมชน

หน่วยงานสนับสนุน 1. บุคลากรในชุมชน
2. ศึกษานิเทศก์อำเภอ
3. อบต.

ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ 1. มีผู้เข้าร่วมและเห็นด้วย 70 % ของชุมชน
2. เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพของชุมชน
3. มีทรัพยากรบุคคลในชุมชนที่เข้มแข็ง

ผู้รับผิดชอบ บุคลากรในชุมชน

แผนงานปรับเปลี่ยนบริการสุขภาพ จากการเป็นบริการ “ซ่อมสุขภาพ” มาเป็นบริการ “สร้างสุขภาพ” ให้แก่บุคคลในชุมชน

โครงการที่ 1	ออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้สุขภาพแข็งแรง 2. เพื่อต่อต้านยาเสพติด 3. ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ 4. เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่บ้าน
กิจกรรม	1. จัดตั้งเป็นชมรมการออกกำลังกายประจำหมู่บ้าน 2. ให้ผู้มีความรู้มาแนะนำวิธีในการออกกำลังกาย
งบประมาณ	งบในการจัดอบรม 5,000 บาท
หน่วยงานสนับสนุน	1. อบต. 2. สาธารณสุข 3. กำนัน
ระยะเวลาดำเนินการ	เริ่ม มิถุนายน 2544
ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ	สุขภาพของทุกคนดีขึ้น
ผู้รับผิดชอบ	กรรมการชมรมการออกกำลังกาย
โครงการที่ 2	สมุนไพรเพื่อสุขภาพ
วัตถุประสงค์	1. ชุมชนพึ่งตนเองด้านการดูแลสุขภาพ 2. ให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องสมุนไพร
กิจกรรม	1. ให้ผู้มีความรู้เรื่องสมุนไพรมาแนะนำ 2. จัดสวนสมุนไพร ขึ้นในหมู่บ้าน 3. ศึกษาดูงานเรื่องสมุนไพร
ทรัพยากรบุคคล	1. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 2. หมอสมุนไพรในชุมชน
งบประมาณ	40,000 บาท
ระยะเวลาดำเนินการ	ธันวาคม 2544 - กุมภาพันธ์ 2545

หน่วยงานสนับสนุน 1. สาธารณสุข

2. แพทย์ประจำตำบล

3. หมอสมุนไพร

ตัวบ่งชี้ความสำเร็จ สุขภาพดีของชุมชน

ผู้รับผิดชอบ สาคร ชาวบ้านกร่าง

สมพงษ์ เทพประสิทธิ์